

Saamelaismuseo Siida

KOKOELMAPOLIITTINEN OHJELMA

SIIDA

Saamelaismuseo Siida

KOKOELMAPOLIITTINEN OHJELMA

SIIDA

Julkaisija: Sámi museum - Saamelaismuseo säätiö

Toimittanut: Anni Guttorm

Työryhmä: Marjo-Riitta Rantamäki, Ildikó Lehtinen ja Saamelaismuseon sisältötiimi

Kuvat: Saamelaismuseo Siidan kuva-arkisto

Taitto: Hannu Tikkanen

Inari 2018

Saamelaismuseosäätiön hyväksymä 23.3.2016

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
2. KOKOELMATEHTÄVÄ	7
2.1. Saamelaismuseo Siidan kokoelmatehtävä	7
2.2. Kokoelmatehtävän määrittely	8
2.3. Kokoelmahistoria ja kokoelmien nykytila	8
2.3.1. Peruskokoelma	9
2.3.1.1. Deponaatiot	10
2.3.1.2. Opetuskokoelma	11
2.3.1.3. Rakennukset	11
2.3.1.4. Arkeologiset maalöydöt	14
2.3.2. Valokuvakokoelma	15
2.3.3. Taidekokoelma	16
2.3.4. Käsikirjasto	16
2.3.5. Virka- ja museoarkisto	16
2.3.6. Muiden museoiden saamelaiskokoelmat	17
2.4. Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot	17
2.5. Saamelaismuseon kokoelmaorganisaatio ja -resurssit	19
3. TALLENNUS JA KARTUNTA	20
3.1. Tallennusalueet ja painopisteet	20
3.2. Objektityypit	20
3.3. Tallennuskriteerit ja arvottaminen	21
3.4. Tallennussuunnitelma	21
3.5. Tallennustavat	21
3.6. Kartuntamäärät ja seuranta	21
3.7. Muistiorganisaatioiden / museoiden tallennustyönjako	21
4. KOKOELMIEN HALLINTA	23
4.1. Kokoelmien jaottelu	23
4.2. Kokoelmiin liittäminen	24
4.3. Luettelointi ja digitointi	25
4.4. Kokoelmanhallintajärjestelmä	26
4.5. Kokoelmien dokumentointi ja inventointi	26
5. KOKOELMIEN HOITO	27
5.1. Konservointi	27
5.2. Säilytys	28
5.3. Kokoelmaturvallisuus	30
6. KOKOELMIEN SAAVUTETTAVUUS JA KÄYTTÖ	31
6.1. Kokoelmien ja kokoelmapalveluiden saavutettavuus	31
6.2. Kokoelmien käyttäjät	31
6.3. Käyttötavat	32
6.4. Kokoelmapalvelut	36
6.5. Käyttö- ja tutkimusluvut sekä käyttökorvaukset	37
6.7. Kokoelmien käytön rajoitukset	37
6.8. Lainat, talletukset ja sijoittaminen	37
7. LOPUKSI	39
8. KOKOELMAPOLITIIKAN LIITTEET	39

1. JOHDANTO

Saamelaismuseum Siida on Suomen saamelaisten kansallismuseo ja valtakunnallinen erikoismuseo. Sen keskeisenä tavoitteena on tukea saamelaista identiteettiä ja kulttuurista itsetuntoa tallentamalla kokoelmiinsa Suomen saamelaisten aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä ja esittelemällä sitä näyttelyissään ja julkaisuissaan. Saamelaisella kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan saamelaiseen kulttuuriin liittyvää uutta ja vanhaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä, joka on saamelaisten valmistamaa, omistamaa tai käyttämää. Kulttuuriperintöön sisältyy myös kulttuuriympäristö. Saamelainen kulttuuriympäristö koostuu arkeologisesta kulttuuriperinnöstä, rakennetusta ympäristöstä, kulttuurimaisemasta ja perinnetiedosta.

Saamelaismuseum Siida on myös alkuperäiskansan museo - saamelaiset ovat Euroopan unionin ainoa alkuperäiskansa. Saamelaismuseum edistää museotoimintaa erikoisalallaan, huolehtii samaa alaa edustavien museoiden keskinäisestä yhteistyöstä ja erikoisalansa museokokoelmiin liittyvän tiedon saatavuudesta, sekä antaa asiantuntija-apua toimialaansa liittyvissä kysymyksissä.

Saamelaismuseum on Pohjoismaiden ensimmäinen saamelaismuseum ja sen perustivat saamelaiset itse. Vuonna 1959 Samii Litto – Saamelaisten yhdistys toiminnanjohtaja Johan Nuorgamin johdolla perusti Inarin Saamelaismuseon, joka toimi vuoteen 1998 saakka ulkomuseona kesäkaudella. Saamelaiskulttuurin tallentamisesta Suomessa vastasi vuoteen 1998 saakka Suomen kansallismuseo, jonka jälkeen tallennusvastuu siirtyi Saamelaismuseumolle.

Vuonna 1986 perustettiin Saamelaismuseosäätiö, jonka tavoitteena oli ammatillistaa ja vahvistaa saamelaismuseotoimintaa. Yhtenä päämääränä oli saada nykyaikainen museorakennus Inariin. Nykyinen Juhani Pallasmaan suunnittelema, Euroopan unionin tuella rakennettu museorakennus avattiin vuonna 1998. Siida-rakennuksessa toimivat Saamelaismuseum Siida ja Metsähallituksen Ylä-Lapin luontokeskus sekä ravintola Sarrit.

Saamelaismuseosäätiön tavoitteena on saamelaisten kansallisen kulttuurin tukeminen ja edistäminen. Säätiön ohjaaman museotoiminnan tarkoituksena on ylläpitää ja vahvistaa saamelaisväestön tietämystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään sekä tukea saamelaista identiteettiä ja kulttuurista itsetuntoa.

Saamelaismuseosäätiö omistaa Saamelaismuseon esine-, valokuva-, käsikirjasto- ja taidekokoelmat, museo- ja virka-arkiston sekä ulkomuseon ulkomuseorakennuksineen ja rakenteineen. Lisäksi säätiö omistaa Kolttien perinnetalon esi-neistön ja pihapiirin hirsirakennukset Sevettijärvellä sekä Petsikon tuvan Utsjoen kunnassa.

Juhan Nuorgam saamelaismuseumolla 1960-luvun alussa.

Saamelaismuseon kokoelmapoliittinen ohjelma määrittää museon velvollisuudet kokoelmistaan ja toimii kokoelmatyön yleisenä ohjeena. Kokoelmapoliittikka ohjaa kokoelmatyötä ja sen kehittämistä; se kertoo mitä, miksi ja miten tehdään ja mihin ollaan pyrkimässä. Kokoelmapoliittinen ohjelma määrittelee myös museon kokoelmatehtävän sekä tallennuksen ja kartunnan painopisteet. Ohjelmassa kuvataan kokoelmiin liittyviä prosesseja sekä kokoelmien käyttöön liittyviä käytänteitä.

Saamelaismuseo kokoelmapoliittista ohjelmaa päivitetään säännöllisesti ja sen päivityksestä vastaa sisältötiimi. Kokoelmapoliittisen ohjelman ja sen liitteet hyväksyy Saamelaismuseosäätiö kokouksessaan. Saamelaismuseon ensimmäinen kokoelmapoliittinen ohjelma valmistui vuonna 2007. Saamelaismuseon kokoelmapoliittinen ohjelma on julkinen asiakirja ja se on luettavissa Saamelaismuseon Internet-sivuilla.

Siidan perusnäyttely.

Gieddegeažis - Kentänpäässä
-lastennäyttely Siidassa.

Siidan vaihtuvien näyttelyiden tilassa Raittijärvi –
Kaijukan kylä -näyttely.

Nili-Aili, Aili Mattuksen nukkeja Saamelaismuseon kokoelmassa.

2. KOKOELMATEHTÄVÄ

2.1. Saamelaismuseo Siidan kokoelmatehtävä

Kokoelmatehtävä on museon kokoelmatyön toiminta-ajatus, joka vastaa kysymyksiin mitä, miten, kenelle ja miksi. Saamelaismuseon kansallisena tehtävänä on tallentaa saamelaista kulttuuriperintöä Suomessa. Saamelaismuseo säilyttää, ylläpitää, hoitaa ja esittelee kokoelmiaan ja saamelaista aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä tekee kokoelmiinsa liittyvää tutkimusta. Saamelaismuseo ja sen kokoelmat kertovat eri aikakausien saamelaiskulttuurista sekä saamelaiskäsitteistä. Museo määrittelee aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön kautta saamelaisuutta ja ymmärtää vastuunsa siitä, minkälaisen kuvan se antaa saamelaisuudesta.

Museo-objekti

Museo-objektilla tarkoitetaan mitä tahansa fyysisen maailman osaa, jota voidaan ja halutaan säilyttää omassa ympäristössään, siitä poistettuna tai dokumentoituina. Objektista tulee museo-objekti, kun se tallennetaan, luokitellaan, dokumentoidaan ja lopulta liitetään museokokoelmaan. (van Mensch 1992: <http://www.museum.ee/uploads/files/mensch12.htm>) Saamelaismuseon kokoelmatyö kohdistuu Suomen saamelaisten materiaalliseen ja immateriaaliseen kulttuuriperintöön.

Merkitys ja hyöty

Saamelaismuseo, kuten muut kansallismuseot, toimii yhteisönsä muistina, joka ylläpitää yksilön omaa muistia pidemmälle. Museon muisti perustuu kokoelmiin liitettyjen museo-objektien ja niiden kontekstietojen varaan. Tiivis vuorovaikutus saamelaisyhteisön kanssa vahvistaa Saamelaismuseon kykyä toimia muistiorganisaationa saamelaisen kulttuuriperinnön tallentajana ja hoitajana. Kulttuuriperintö toimii osaltaan identiteettien rakentajana ja identiteetti puolestaan vaikuttaa yhteisöön liittymiseen ja yhteisöllisyyden kokemiseen.

Kulttuuriperintökäsitteessä on kysymys arvoista ja arvovalinnoista. Kulttuuriperinnön vaalijat saattavat olla yksittäisiä kansalaisia, mutta myös kansalaisjärjestöjä, rahastoja ja muistiorganisaatioita. Kulttuuriperinnön arvovalintoihin kuuluu lisäksi identiteetin käsite. Voidaan puhua kansallisesta muistista ja itsekäsityksestä, tahdosta nähdä oma elämä osana sen kansan historiaa, johon on syntynyt. Kulttuuriperinnön vaaliminen on alusta saakka kuulunut Unescon toimintaperiaatteisiin. Kulttuuri ja näin myös kulttuuriperintö muuttuu koko ajan. Saamelaiskulttuurin jatkuvuus ja nykyaika ovat siten yksi osa-alue yhteisön muistijäljestä.

Museopalveluilla on merkitystä henkisen hyvinvoinnin lisääjänä ja ylläpitäjänä. Ne luovat ja vahvistavat ihmisten mahdollisuutta arkielämässään kokea ja tehdä elämänsä merkitykselliseksi ja mielekkääksi. Saamelaiskulttuuri on elävä kulttuuri, jonka juuret ovat vahvasti menneessä mahdollistaen nykyhetkessä elämisen ja kulttuurin soveltamisen. Yhteisön muistina Saamelaismuseon kokoelma- ja kulttuuriympäristötyö tukee saamelaiskulttuurin monimuotoisuuden säilymistä.

Käyttäjä

Saamelaismuseon kokoelmatyö palvelee koko yhteiskuntaa ja erityisesti saamelaista yhteisöä, sen nykyisiä ja tulevia sukupolvia. Saamelaismuseon kokoelmakäyttäjät ovat ensisijaisesti paikallisyhteisöstä. Käyttäjät etsivät saamelaiseen aineelliseen ja aineettomaan kulttuuriin liittyvää tietoa, käyttävät Saamelaismuseon kokoelmia tutkimusaineistona tai osallistuvat museon kokoelmanhallintaan, esimerkiksi tallentamalla, luetteloimalla tai hoitamalla kokoelmia. Kokoelmatyö on näkymättömänä mukana myös näyttelytoiminnassa, jonka kautta saamelaisyhteisö osallistetaan museon toimintaan.

Arviointi ja mittarit

Saamelaismuseon kokoelmatyötä ja sen tuloksia arvioidaan vuosittain Suomen opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen museoliiton museotilastoihin ja Saamelaismuseon toimintasuunnitelmaan ja -kertomukseen. Museon nelivuotissuunnitelmassa (VEM) määritellään kokoelmatyön pitkän aikavälin tavoitteet. Lisäksi kokoelmatyöntekijät käyvät kahdesti vuodessa esimiehen kanssa kehityskeskustelut, joissa suunnitellaan työtä ja arvioidaan tavoitteita.

Kokoelmakäyttäjät ja kokoelmatapahtumiin osallistujat kirjataan ylös, jolloin voidaan arvioida, kuinka laajasti kokoelmia käytetään vuosittain.

2.2. Kokoelmatehtävän määritteet

Museoita koskeva lainsäädäntö

Saamelaismuseon toimintaa ohjaavat Suomen museolaki (729/1992, 1166/1996, 644/1998, 877/2005) ja -asetus (1312/1992, 1192/2005). Museolain ja -asetuksen mukaan museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja lisätä kansalaisten tietoutta kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee harjoittaa ja edistää alansa tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä tallentamalla, tutkimalla, säilyttämällä ja asettamalla näytteille esineitä ja muuta aineistoa ihmisestä ja hänen ympäristöstään.

Museotyön eettiset säännöt ICOM 2011

Saamelaismuseo noudattaa kokoelmapolitiikassaan kansainvälisen museoneuvosto ICOMin suosituksia. ICOMin ammattieettisten sääntöjen mukaan museoiden kokoelmapoliittisena periaatteena on museoiden "vastuu aineellisesta ja aineettomasta luonnon- ja kulttuuriperinnöstä". Museoiden kokoelmat muodostavat merkittävän julkisen perinnön, jolla on erityisasema lain edessä ja jota kansainvälinen lainsäädäntö suojaa. Saamelaismuseo huomioi toiminnassaan erityisesti ICOM sääntöjen "Paikallisyhteisöihin liittyvien kokoelmien käyttö" kohdan: "Paikallisyhteisön parista olevien kokoelmien käyttö vaatii museolta inhimillisen arvokkuuden ja kulttuuriperinnön kunnioittamista. Sen tulee edistää ihmisten hyvinvointia, yhteiskunnallista kehitystä, suvaitsevaisuutta ja ihmisarvon kunnioittamista, sekä monipuolista sosiaalista, kulttuurista ja kielellistä ilmaisutapaa."

Museon säännöt ja strategia

Saamelaismuseon toimintaa määrittävät myös Sámi Museum – Saamelaismuseosäätiön säännöt (liite 1) ja strategia (liite 2)

2.3. Kokoelmahistoria ja kokoelmien nykytila

Saamelaismuseon esinekokoelma on karttunut aktiivisen keräämisen ja kartuttamisen sekä lahjoitusten kautta. Esinekokoelmassa on peruskokoelman lisäksi neljä kokonaisuutta: deponaatiot, opetuskokoelma, rakennukset ja arkeologinen kokoelma. Saamelaismuseon peruskokoelma ja deponaatiot on luetteloitu kokoelmanhallintajärjestelmä WebMuskettiin.

2.3.1. Peruskokoelma

Vuonna 1959 Samii Litto – Saamelaiden yhdistys perusti Inarin saamelaimuseon, joka toimi vuoteen 1998 saakka ulkomuseona. Sinne koottiin edustava kokoelma saamelaiskulttuurin rakennuksia ja esineistöä Esineiden keruu, niihin liittyvät haastattelut ja valokuvadokumentointi alkoivat kesällä 1960 ja jatkuivat 1990-luvulle saakka. Keräystyötä tekivät Turun Yliopiston Varsinaissuomalaisen Osakunnan ja myöhemmin kansatieteen opiskelijat museoleireillä Turun yliopiston professori ja kasvitieteilijä Paavo Kallion ja Samii Litton toiminnanjohtaja Johan Nuorgamin koordinoimina. Museon toiminta tehostui 1987 uudisrakennuksen suunnittelun myötä ja uudistuvan näyttelytoiminnan tarpeesta.

Saamelaimuseon esinekokoelmaa on kartutettu vuodesta 1960 lähtien. Saamelaimuseon ulkomuseo-aikaan esineistö oli pääosin sijoitettu esille ulkomuseon rakennuksiin. Saamelaimuseon uudisrakennuksen valmistuttua vuonna 1998, kokoelmat siirrettiin ulkomuseosta kokoelmatiloihin. Tämän jälkeen esinekokoelma on karttunut pääosin näyttelyiden tarpeisiin hankituista esineistä ja vuosittaisista lahjoituksista. Saamelaimuseon kokoelmiin tallennetaan myös nykykulttuuria ilmentäviä esineitä.

Museokeskus Vapriikin saamelaisesinepalautuksessa 2015 Saamelaimuseon kokoelmiin saatu 1800-luvun naisen sarvilakki.

Arsi Kevan suunnittelema Kadja-Nilla skeittilauta Saamelaimuseon kokoelmissa.

Kiisa Saamelaimuseon kokoelmissa

Pilkki Saamelaimuseon kokoelmissa

2.3.1.1. Deponaatiot

Saamelaismuseon esinekokoelmassa on kolme deponaatiota: Johtti Sápmelaččat yhdistyksen, Karen Jomppasen ja Birit Anni Lehtolan kokoelmat. Lisäksi Saamelaismuseolla on säilytyksessä Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan anatomian osaston osakokoelma.

Johtti Sápmelaččat

Johtti Sápmelaččat -yhdistys deponoi esine-, valokuva- ja taidekokoelmansa Saamelaismuseolle vuonna 2009. Esinekokoelmassa on Käsivarren alueelta kerättyä eri-ikäistä esineistöä, yhteensä 344 esinettä. Esinekokoelmaa säilytettiin vuoteen 2007 saakka Ounasjärven rannalla Hetassa sijaitsevassa Saamenmuseossa, joka oli jo pidemmän aikaa ollut suljettuna. Maaliskuussa 2007 esineet otsoinoitiin, inventoitiin, puhdistettiin, valokuvattiin ja siirrettiin sisätiloihin Metsähallituksen luontokeskus Skierrin.

Johtti Sápmelaččat ry on deponoinut myös sille lahjoitetun Tyyne Hellénin valokuvakokoelman Saamelaismuseolle. Hellénin kokoelma koostuu noin neljästä sadasta Käsivarren alueelta otetusta valokuvasta, jotka on luetteloitu Saamelaismuseon kokoelmahallintajärjestelmään. Lisäksi Johtti Sápmelaččat yhdistyksellä on sveitsiläisen kirjailijan Hans Ulrich Schwaarin lahjoittama noin sadan teoksen saamelaistaiteen kokoelma. Taidekokoelma on inventoitu ja valokuvattu.

Marraskuussa 2017 Johtti Sápmelaččat -yhdistyksen deponaatio siirrettiin He-tasta Inariin Saamelaismuseon kokoelmatiloihin kokoelman säilyvyyden turvaamiseksi.

Johtti Sápmelaččat -yhdistyksen Saamelaismuseolle deponoimaa esineistöä esillä Tunturi-Lapin luontokeskuksen Vuovjuš – Kulkijat -näyttelyssä

Karen Jomppanen

Käsityömestari Karen Jomppanen (os. Ranttila) oli merkittävä saamelainen käsityöntekijä, saamenkäsityön opettaja ja käsityön kehittäjä. Hän myös tallensi muun muassa haastatteluin saamelaista käsityöperinnettä. Karen Jomppasen mittava käsityökokoelma, yhteensä 173 esinettä sekä saamelaiseen käsityöhön liittyvä kuva- ja arkistoaineisto on talletettu Saamelaismuseoon. Kokoelman esineet on luetteloitu Saamelaismuseon kokoelmanhallintajärjestelmään.

Karen Jomppasen valmistamat säpikkäät.

Birit-Anni Lehtolan valmistama pahka-astia.

Birit-Anni Lehtola

Saamelaisen käsityöläisen Birit-Anni Lehtolan (os. Pieski) käsityökokoelma on talletettu vuonna 2009 Saamelaismuseoon ja luetteloitu museon kokoelmahallintajärjestelmään. Kokoelma sisältää 86 esinettä. Lehtola on valmistanut käsitöitä omaan käyttöön, myyntiin ja matkailutarkoituksiin. Saamelaismuseoon talletettu aineisto koostuu Lehtolan eri aikoina valmistamista pehmeistä ja kovista käsitöistä.

2.3.1.2. Opetuskokoelma

Saamelaismuseolla on opetuskokoelma (esimerkiksi työvälineitä, raaka-aineita, havaintomateriaaleja), jota hyödynnetään muun muassa museopedagogiassa, ulkomuseon rekvisiittana ja tilanteissa, joissa alkuperäistä objektia ei voida käyttää vaurioitumisriskin vuoksi. Opetuskokoelman esineet eivät ole museo-objekteja, eikä niitä luetteloida kokoelmahallintaohjelmaan. Esineet merkitään opetuskokoelman tunnuksella ja listataan opetuskokoelmaluetteloon.

2.3.1.3. Rakennukset

Saamelaismuseon hallinnassa olevat yleisölle avoimet rakennukset ovat ulkomuseoalueella ja Sevettjärvellä Kolttien perinnetalon ulkomuseoalueella. Niiden lisäksi Saamelaismuseosäätiö omistaa Petsikon tuvan, joka on Utsjoen vanhan postipolun varrella oleva entinen postitupa, joka on toiminut myös autiotupana.

Ulkomuseo

Saamelaismuseon toiminta on alkanut ulkomuseona, joka oli avoinna kesäisin. Ulkomuseo avattiin yleisölle ensimmäisen kerran kesäkaudeksi 1963. Ulkomuseoalueella on 1960-luvulla sinne siirretyt Inarin Tirron hirsirakennukset, jotka edustavat Inarin talollissaamelaista asumismuotoa 1800-luvulta. Lisäksi alueella on Mirhamintupa, Inarin ja Kittilän rajalta siirretty käräjätupa, joka oli aina vuoteen 1905 saakka oikeudenkäyntikäytössä. Muita hirsirakennuksia ovat erilaiset aitat.

Saamelaismuseo 1963.

Nili-Aitta Saamelaismuseon ulkomuseolla.

Tirron tupa Saamelaismuseon ulkomuseolla.

Porosaamelaisia asumuksia Saamelaismuseon ulkomuseolla.

Hirsirakennusten lisäksi museoalueella on siirrettäviä kota- ja laavurakenteita ja turverakennuksia, sekä erilaisia säilytys- ja pyydysrakenteita. Oman kokonaisuuden muodostaa museoalueen läpäisevän puron varrella sijaitseva kultakämpä. Myös Saamelaismuseon veneet, ahkiot ja reet ovat säilytyksessä ja nähtävillä ulkomuseon näyttelyhallissa. Seitsemän hehtaarin ulkomuseoalueella on merkittäviä kohteita yhteensä 43 kappaletta, joista alkuperäisiä on 16 ja rekonstruktioita 27. Saamelaismuseon ulkomuseoalueen rakennukset ja esineet ovat osa Saamelaismuseon kokoelmia.

Ulkomuseoalueen hoidossa pyritään pitkäjänteiseen suunnitteluun. Tällä pyritään rakennusten ja ympäristön oikea-aikaiseen kunnostukseen ja hoitoon. Jokaiselle rakennukselle laaditaan oma sähköinen ja fyysinen kansio, johon kootaan rakennuksen tunnistetiedot ja sen kunnostushistoria.

Rakennuksista on kulttuurihistoriallisesti arvokkaimmaksi kokonaisuudeksi arvotettu Tirron pihapiiri, josta myös Inarin Saamelaimuseon toiminta on alkanut.

Saamelaimuseon ulkomuseoalueella sijaitsee myös Ylä-Lapin vanhimpiin kuuluvia muinaisjäännöksiä. Alueen ensimmäiset arkeologiset kaivaukset suoritti Lauri I. Itkonen vuonna 1909. Sen jälkeen alueella on tehty useita arkeologisia tutkimuksia, joista laajimmat tehtiin ennen Siidan uudisrakennuksen rakentamista 1990-luvulla. Kaivauksissa on tavattu pohjoisen pyyntiväestön elämästä kertovia jäännöksiä ja löytöjä: asumusten pohjia ja niihin liittyviä tulisijoja sekä erilaisia työkaluja ja keramiikkaa. Suuri osa museoalueesta on Muinaismuistolain (295/63) nojalla rauhoitettua. Ulkomuseoalueella on myös toisen maailmansodan aikaisia sotahistoriallisia kohteita.

Kolttien perinnetalo

Kolttien perinnetalo on Saamelaimuseon aluetoimipiste Sevettijärvellä, jossa museon toiminta alkoi vuonna 2007. Kolttien perinnetalo tarkoittaa perinnetaloa ja sen pihapiirissä olevaa ulkomuseoalue -kokonaisuutta. Perinnetalo siirtyi Saamelaimuseon hallintaan vuokrasopimuksella vuonna 2008 Metsähallitukselta. Museo omistaa Perinnetalon pihapiirissä olevan ulkomuseoalueen rakennukset sekä perinnetalossa esillä olevat esineet.

Kolttien perinnetalo ulkomuseoalueineen kertoo Sevettijärven kolttasaamelaiden asukkaiden historiasta ja esittelee asuin- ja rakennustapoja kahdelta eri aikakaudelta. Kolttasaamelaisten alkuperäiset asuinsijat ovat Petsamossa Kuolan niemimaalla nykyisen Venäjän alueella. Toisen maailmansodan seurauksena Petsamosta evakkoon joutuneet Suenjelin eli Suonikylän kolttasaamelaiset asutettiin Sevettijärvi – Näätämo -alueelle vuoden 1949 aikana.

Perinnetalo toimii kolttatilan päärakennuksessa, joka edustaa sodanjälkeisen asutusajan tyyppitaloa 1940-luvun lopulta. Valtio teetti kyseisen talon ja varaston Kirakkajärvelle, mutta tila jäi kuitenkin asuttamatta. Tyhjiillään olleet rakennukset siirrettiin nykyiselle paikalleen 1990-luvun alussa esittelemään kolttakulttuuria. Perinnetalon pihapiiriin tehtiin vuonna 2007 ulkomuseoalue, joka on Suonjelin/Suonikylän aikaisen kesäpaikan rekonstruktio tupineen ja aittoineen. Myöhemmin pihapiiriin siirrettiin savusauna, lammaspuura ja kalakellari. Koska Suenjelin aikaiset rakennukset suurelta osin joko tuhoutuivat sodassa tai sen jälkeisissä vaiheissa, rakennukset on tehty pääosin kirjallisten kuvausten, säilyneen kuvamateriaalin ja muistelusten perusteella.

Kolttien perinnetalo Sevettijärvellä.

Kolttien perinnetalon näyttely.

Petsikon tupa

Saamelaismuseosäätiön omistuksessa on Utsjoen kunnassa Petsikolla sijaitseva entinen postitupa. Tupa sijaitsee vanhan postipolun varrella, lähellä nykyistä Inari-Utsjoki -tietä noin 10 kilometriä Säytsjärveltä pohjoiseen.

Utsjoelle perustettiin postiasema 1.10.1888. Posti kuljetettiin Kaamasesta Utsjoelle kesäisin jalan, talvisin kuljettiin porolla tai hiihtäen. Reitin pituus oli 103 kilometriä ja se kuljettiin joka toinen viikko, myöhemmin kolmen postimiehen voimin kolme kertaa viikossa kumpaankin suuntaan. Reitin varrella oli valtion rakennuttamia, postimiesten yöpymispaikaksi tarkoitettuja postitupia. Teuvo Lehtolan Kolmen kuninkaan maa –kirjan (1998) mukaan tupa on rakennettu 1892.

Kesällä 1940 koko polku kunnostettiin polkupyörällä ajettavaksi. Autotie valmistui Syysjärvelle 1938 ja Utsjoelle 1958, jolloin alkoi säännöllinen postiautoliikenne. Postitupa jäi tarpeettomaksi ja se siirtyi autiotuvaksi. Tupa on luovutettu Samii Littolle museotarkoitukseen.

Petsikon tupa.

2.3.1.4. Arkeologiset maalöydöt

Saamelaismuseolla on pieni määrä Inarin alueelta vuosikymmenten aikana löytyneitä arkeologisia maalöytöjä. Aineisto on kertynyt, kun museolle on toimitettu esineitä, joiden löytötiedot ovat olleet puutteelliset. Museovirasto vastaanottaa vain tarkoilla löytötiedoilla olevaa aineistoa. Osaa aineistosta säilytetään ja hoidetaan museaalisiin periaattein ja osaa hyödynnetään opetuskokoelman esineistön tavoin esimerkiksi vuosittain valtakunnallisten arkeologipäivien toteutuksessa ja museopedagogiassa. Osa Saamelaismuseon maalöydöistä on luetteloitu kokoelmanhallintajärjestelmään.

2.3.2. Valokuvakokoelma

Saamelaismuseon valokuvakokoelma on syntynyt esinekokoelman karttumisen myötä 1960-luvulta lähtien, kun museoleirien opiskelijat valokuvadokumentoivat esineiden keruumatkoja. Saamelaismuseon uudisrakennuksen valmistumistuttua vuonna 1998 valokuvakokoelma on karttunut museon oman dokumentoinnin, näyttelyiden, erilaisten hankkeiden ja inventointiprojektien myötä sekä lahjoituksin ja deponaatioin.

Valokuvat sisältävät saamelaisista ja saamelaisalueesta kertovaa aineistoa ajallisesti 1900-luvun alusta tähän päivään. Saamelaismuseo dokumentoi myös omaa toimintaansa. Valokuvakokoelma on luetteloitu kokoelmanhallintajärjestelmä WebMuskettiin. Suurin valokuvakokonaisuus on syntynyt museoleirien osanottajien työn tuloksena vuosina 1960 - 1991. Siinä on yhteensä 2073 originaalia ja reprokuvanegatiivia. Kokonaisuus sisältää dokumentointiajankohdan kuvia Inarin alueelta.

Saamelaismuseon valokuvakokoelmaan liitetään Saamelaisen kulttuuriympäristöyksikön vuodesta 2011 lähtien tuottama valokuva-aineisto.

Niilo Mattilan kokoelma/Saamelaismuseo Siida

Hilja Jomppaen kokoelma/Saamelaismuseo Siida

Sámi Design/Ulla Isotalo/Saamelaismuseo Siida

Ijahis idja – alkuperäiskansojen musiikki-tapahtuma 2016/Saamelaismuseo Siida

Nils-Aslak Valkeapää/Johtti Sápmelaččat ry:n taidekokoelma

Marja Helander/Saamelaimuseo Siidan taidekokoelma

Merja-Aletta Ranttila/ Saamelaimuseo Siidan taidekokoelma

2.3.3. Taidekokoelma

Saamelaimuseon taidekokoelma on läpileikkaus lähimenneisyyden saamelaistaiteesta, ja sitä on alettu tietoisesti kartuttaa vilkastuvan näyttelytoiminnan seurauksena. Kokoelmaa on kartutettu näyttelyistä tehdyillä hankinnoilla ja lahjoituksilla. Taidekokoelmassa on myös deponoituja teoksia. Kokoelman ajallinen skaala ulottuu 1920-luvulta nykytaidetta edustaviin teoksiin.

Saamelaimuseon taidekokoelmassa on 36 teosta (31.12.2017 mennessä) Lisäksi museoon on deponoitu H.U. Schwaarin Johtti Sápmelaččat -yhdistykselle lahjoittamaa saamelaisen taiteen kokoelmaa, jossa on 96 teosta. Tulevaisuudessa taidekokoelma luetteloidaan kokoelmanhallintajärjestelmä WebMuskettiin.

2.3.4. Käsikirjasto

Saamelaimuseon kirjastokokoelma koostuu karttuvas- ta yleiskokoelmasta ja neljästä lahjoituskokoelmasta: Itkosen kokoelmasta, Nickulin kokoelmasta, H. Hän- ninen Memorial Collection:sta sekä Harald Vartiaisen kokoelmasta. Saamelaimuseo on ostanut kirjojen in- deksointipalvelun Inarin kunnan kirjastolta. Kokoelman indeksoidut kirjat ovat löydettävissä www.lapinkirjasto.fi -osoitteessa sijaitsevan hakupalvelun kautta.

Saamelaimuseon käsikirjastossa on pääasiassa saamelaisuutta käsittelevää kirjallisuutta. Käsikir- jastoon hankitaan myös museoalan ammattikirjal- lisuutta, alkuperäiskansoja koskevaa kirjallisuutta, saamenkielistä oppikirjallisuutta, kaunokirjallisuutta, runoja ja lastenkirjoja. Käsikirjastossa säilytetään myös aikakauslehtiä, saamelaista musiikkia ja muuta kirjas- toaineistoksi luokiteltavaa aineistoa, kuten elokuvia, multimediaa ja dvd- ja cd-julkaisuja. Kirjasto karttuu ostoin, lahjoituksin ja julkaisuvaihdoin.

2.3.5. Virka- ja museoarkisto

Saamelaimuseon arkisto sisältää kaksi kokonaisuutta: museo- ja virka-arkiston. Lisäksi arkistossa säilytetään museon projekteissa tuotettu haastatteluaineistoa ja paikkatietouteen liittyvää materiaalia.

Museoarkisto sisältää museon esinekokoelmiin liit- tyvää arkistomateriaalia ja sitä kartutetaan edelleen. Arkisto sisältää myös saamelaisyhdistysten ja yksityis- henkilöiden arkistoaaineistoja, jotka eivät enää katu. Saamelaimuseo ohjaa sille tarjotut arkistoaaineistot Saamelaisarkistoon, joka ottaa vastaan saamentutki- mukselle merkittävien yksityishenkilöiden, sukujen, yhdistysten, säätiöiden ja yritysten arkistoja.

Virka-arkisto sisältää Saamelaimuseon ja Saame- laismuseosäätiön toiminnassaan tuottamat viralliset arkistot, kuten säätiön pöytäkirjat ja toimintaan liitty- vät suunnitelmat ja kertomukset.

Arkistokokoelmaan kuuluu myös lehtileikeko- koelma, johon on kerätty Saamelaimuseon Siidan perustamisesta lähtien lehtileikkeitä liittyen mm. museon omaan toimintaan ja yleisesti saamelaiseen kulttuuriin. Vuodesta 2015 lähtien on kerätty enää omaa toimintaa koskevia lehtileikkeitä.

2.3.6. Muiden museoiden saamelaiskokoelmat

Suuri osa saamelaisten esineellisestä kulttuuriperinnöstä sijaitsee saamelaisalueen ulkopuolella museoiden kokoelmissa. Vuonna 2006 käynnistyi Saamelaismuseo Siidan, Ruotsin tunturi- ja saamelaismuseon Ájtten sekä Norjan Varangin saamelaismuseon Interreg- ja kansallisrahoitteinen yhteistyöprojekti "Recalling Ancestral Voices - Repatriation of Sámi Cultural Heritage". Projektin tavoitteena oli saamelaisten esineellisen kulttuuriperinnön saavutettavuuden parantaminen.

Saamelaismuseo Siidan kokoelmissa on noin puolet Suomen saamelaisalueelta kerätystä aineistosta. Erityisesti vanhempi, ennen maailman sotia kerätty aineisto sijaitsee kuitenkin museoissa ympäri Suomea. Monessa saamelaiskokoelmia hallinnoivassa museossa ei ole saamelaiskulttuurin asiantuntijaa eikä saamelaisesineistön tuntemusta, mikä luo haasteita esineistön hoidolle ja esille panolle.

Saamelaismuseo tarvitsee kokoelmia, jotta se voi palvella saamelaisen yhteiskunnan tarpeita tuottamalla tietoa menneestä. Museoiden, joilla ei ole riittävää kompetenssia eikä resursseja keskittyä saamelaiskulttuurin tuottamien ja käytämien esineiden tutkimukseen tai hallinnoimiseen, on perusteltua luovuttaa saamelaiskokoelmansa kokonaisuudessaan valtakunnallisena erikoismuseona toimivalle Saamelaismuseolle.

2.4. Kokoelmatehtävän näkökulmat ja arvot

Saamelaismuseon kokoelmatehtävää, sen kehittämistä ja toteuttamista ohjaavat useat arvot. Arvojen määrittäminen asettaa kokoelmatyölle tavoitteet ja selkeyttää niitä. Saamelaismuseon kokoelmatyön arvot ovat museoalan yleisiä ja yhteisesti hyväksytyjä arvoja, mutta myös Saamelaismuseolle erityisiä arvoja.

Yhteisöllisyys

Saamelaismuseon kokoelmatyön keskeisin arvo on yhteisöllisyys. Kokoelmatyössä mahdollistetaan yhteisön osallistuminen museotyöhön, sen suunnitteluun ja kehittämiseen. Saamelaismuseon kokoelmat, museo-objektit ovat käyttäjiä varten. Tätä varten Saamelaismuseo huomioi kokoelmatyössään erityisesti yhteisön ja käyttäjien tarpeet ja toiveet sekä ymmärtää vastuunsa siitä, että museo hallinnoi koko Suomen saamelaisen yhteisön ja Euroopan unionin ainoan alkuperäiskansan yhteistä kulttuuriperintöä.

Kolme sukupolveä rakentamassa juuriommelenettä Sevettijärvellä 2015.

Periksiantamaton voima -näyttelyn avajaiset Siidan ulkoalueella 2015.

Aili ja nuket -ilta Saamelaismuseo Siidassa 2016.

Monikulttuurisuus ja suvaitsevaisuus

Kokoelmatyön näkökulmasta monikulttuurisuus merkitsee sitä, että eri saamelaisryhmien materiaallinen ja immateriaalinen kulttuuri tulee olla mahdollisimman tasapuolisesti edustettuna kokoelmissa. Saamelaismuseumuomioi kokoelmatyössään saamelaisen kulttuurin moninaisuutta ja sen muuttumista aikojen saatossa sekä saamelaista kulttuuria osana kansainvälistä alkuperäiskansojen kulttuurikenttää. Monikulttuurisuutta arvostava kokoelmatyö edesauttaa suvaitsevaisuutta ja laajentaa näkökulmaa monikulttuurisuuteen.

Rehellisyys ja eettisyys

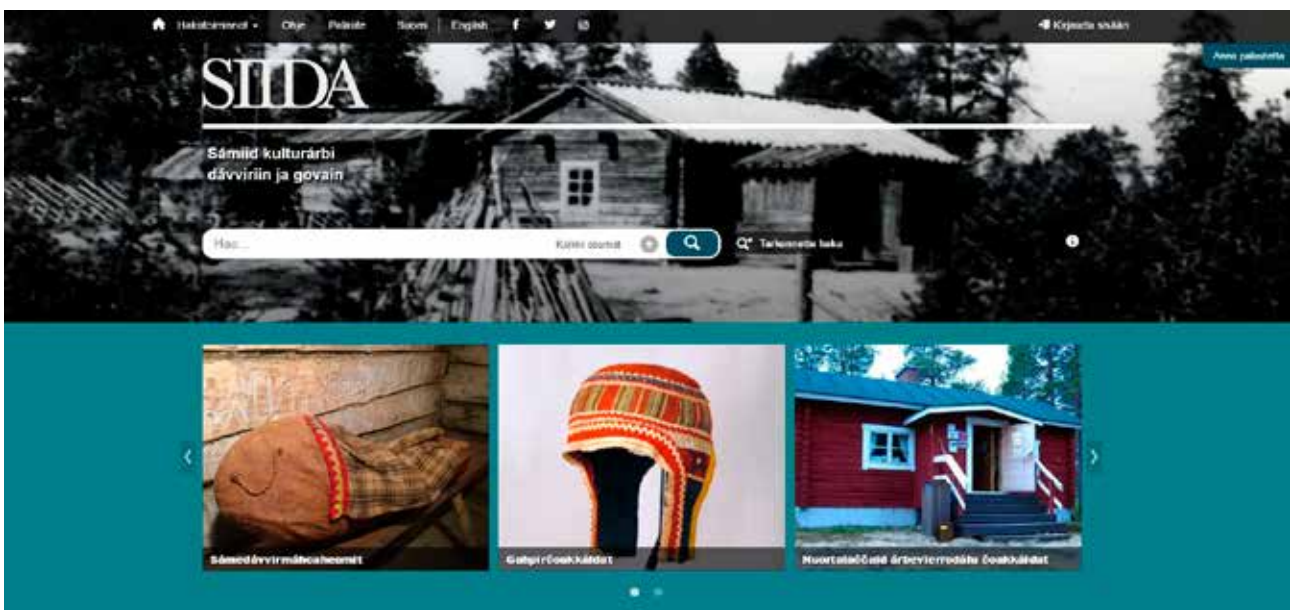
Rehellisyys ja eettisyys ovat tärkeitä arvoja Saamelaismuseumun kokoelmatyössä. Kokoelmaobjektin tulee olla alkuperäinen. Alkuperäisyys määrittyy objektin kontekstissa, joka voi olla esimerkiksi tekijä, käyttäjä, tapahtuma tai aika. Silloin kun alkuperäisen objektin liittäminen kokoelmiin ei ole mahdollista, mutta halutaan tuottaa tietoa esimerkiksi vanhoista tekemisen tavoista, voidaan kokoelmiin liittää nykykäsityöntehtäjän toteuttama kopio. Kopio-status tulee ilmetä objektin ollessa esillä tai esimerkiksi tutkittavana.

Saamelaismuseumu valvoo kokoelma-aineistonsa käyttöä niin, että lainoja ja käyttöoikeuksia myönnetään tarkoituksiin, joissa objektin esittämä arvo ymmärretään ja sitä kunnioitetaan ja aineistoa esitellään asianmukaisella tavalla ja oikeassa kontekstissa.

Saamelaismuseumun kokoelmia hallinnoidaan eettisesti oikeanlaisen kokoelmatyön kautta. Kokoelmiin tallentamisessa, objektien esittämisessä ja tutkimuksessa noudatetaan ICOM:n museotyön eettisiä sääntöjä.

Saavutettavuus

Saamelaismuseumun kokoelmatyö on esillä sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa. Näkyvyys lisää tarvetta kokoelmatyön saavutettavuudelle ja avoimuudelle. Saamelaismuseumun kokoelmat tulee olla mahdollisimman helposti saavutettavissa sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Kokoelmien saavutettavuuden parantamiseksi Saamelaismuseumu liittyi vuonna 2016 Suomen museoiden, arkistojen ja kirjastojen yhteiseen hakupalvelu Finnaan, jonne lisätään asteittain museumun kokoelmia nähtäväksi. Saamelaismuseumun kokoelmien fyysistä saavutettavuutta heikentää tällä hetkellä kokoelma- ja tutkimustilojen ahtaus ja puute. Kokoelmien esittely ei onnistu halutulla tavalla sopivien tilojen puuttuessa. Kokoelma-asiakkaita palveleminen ja museo-objekteihin tutustuminen on haastavaa, koska ahtaissa tiloissa täytyy sovittaa yhteen sekä esineturvallisuus että käyttäjän viihtyvyys.

Saamelaismuseumun vuonna 2017 avattu Finna-näkymä.

2.5. Saamelaismuseon kokoelmaorganisaatio ja -resurssit

Saamelaismuseon kokoelmanhallinnasta vastaavat amanuenssi ja kokoelmames-tari yhdessä museon sisältötiimin kanssa. Sisältötiimiin kuuluvat amanuenssin ja kokoelmamestarin lisäksi museonjohtaja, näyttelyistä vastaava amanuenssi, arke-ologi, museoassistentti, tutkija ja museomestari. Kokoelmapoistoista ja -ostoista päättää museonjohtaja kokoelmahenkilökunnan esityksen pohjalta. Kokoelma-työn suurista linjoista päättää Saamelaismuseosäätiön hallitus, joka hyväksyy myös museon kokoelmapolitiikan päivitykset.

Kokoelmanhallinnan kokoelmapoliittiset linjaukset ja näiden toteuttamiseen käytetyt käytännön toimenpiteet on määritelty Saamelaismuseon kokoelmapo-liittisessa ohjelmassa. Kokoelmanhallinnan lyhyen tähtäimen suunnitelma on Saamelaismuseon vuosittainen toimintasuunnitelma, jota toteuttavista toimista sovitaan kuukausittain järjestettävässä sisältötiimin palaverissa. Pitkän tähtäimen suunnitelmaa tarkastellaan viiden vuoden välein.

Esine- ja valokuvatietoja siirretään jatkuvasti digitaaliseen muotoon oman henkilökunnan ja korkeakouluharjoittelijoiden voimin. Jälkimmäisessä tapauksessa henkilökunta ohjeistaa ja perehdyttää työntekijät.

Aili ja nuket -näyttelyyn liittyvää esinetutkimusta.

Suomen saamelaisalueen lapasmalleja

3. TALLENNUS JA KARTUNTA

3.1. Tallennusalueet ja painopisteet

Silkki Saamelaismuseon kokoelmissa.

Saamelaismuseon kansallisena tallennusvastuualueena on saamelaisten aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö ensisijaisesti saamelaisten kotiseutualueella Suomessa. Saamelaisalueeseen kuuluu Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylän kunnassa Lapin paliskunnan alue. Alue kattaa kaikki saamelaiset kieli- ja kulttuuriryhmät. Saamelaismuseon tallennusvastuuseen kuuluu saamelaiskulttuuri myös muualla Suomessa, esimerkiksi Helsingissä. Alkuperäiskansamuseona Saamelaismuseo tallentaa myös tapauskohtaisesti saamelaisiin ja muihin alkupe- räiskansoihin liittyvää kulttuuriperintöä Suomen rajojen ulkopuolelta.

Saamelaismuseo ei tallenna Ruotsin, Norjan tai Venäjän alueelta olevaa saamelaisaineistoa, mikäli se ei selvästi liity muuhun museossa olevaan kokonaisuuteen tai Saamelaismuseon tallennusvastuualueella olevaan kokonaisuuteen. Saamelaismuseo ei myöskään tallenna lappilaista kulttuuria, matkamuistoaineistoa, ns. Lapin tavaraa ilman selkeää saamelaiskontekstia.

Hopeanappeja Saamelaismuseon kokoelmissa. Kolttasaamelainen vaimonpäähine Saamelaismuseon kokoelmissa.

3.2. Objektityypit

Saamelaismuseo tallentaa laajasti saamelaiseen kulttuuriperintöön liittyviä objekteja: esineitä, valokuvia, taidetta, kirjastoaineistoa ja tapauskohtaisesti arkistomateriaalia. Saamelaismuseon tallennusvastuulla on saamelainen kulttuuri monimuotoisuudessaan, joten Saamelaismuseon kokoelmiin tallennetaan objekteja kaikilta kulttuurin osa-alueilta. Objektityypit on määritelty tarkemmin luvussa 4. Kokoelmien hallinta: Kokoelmien jaottelu: Kokoelmajako.

Saamelaismuseon kokoelmatyössä paino on tällä hetkellä esinekokoelmassa, jonka hoitoon, kehittämiseen ja hallinnointiin on parhaiten resursseja. Saamelaismuseolla on myös laaja valokuvakokoelma, jonka hoidon ja käytön kehittämiseen toivotaan Siidan laajennuksen valmistuessa parempia mahdollisuuksia. Kirjasto ja arkisto ovat ensisijaisesti työntekijöiden käytössä erilaisessa sisällöntuotannossa. Saamelaismuseon pienimuotoista taidekokoelmaa kartutetaan vuosittain taideteoksella ja sen käytön kehittämistä parannetaan Siidan laajennuksen valmistuttua.

3.3. Tallennuskriteerit ja arvottaminen

Saamelaismuseo tallentaa saamelaiskulttuuriin ja sen ilmiöihin liittyviä esineitä, valokuvia ja taideteoksia kokoelmiinsa sekä kartuttaa käsikirjastoaan. Kokoelmahankinnan tai lahjoituksen vastaanotto tulee olla museon toiminnan kannalta perusteltu ja liittyä valtakunnalliseen tallennusvastuujakoon. Hankintapäätöksen perustelu kirjataan vastaanottoasiakirjaan. Tallennettavien ilmiöiden määrä kasvaa jatkuvasti, mutta Saamelaismuseon kokoelmatilat ovat rajalliset. Tästä syystä kokoelmaan ei tallenneta kaikkea, vaan aineisto arvotetaan luovutustilanteessa. Vastaanoton perusteina on muun muassa objektin edustavuus ja harvinaisuus, kontekstiedot, valmistustapa ja/tai -tekniikka, yhteisöllinen ja kokemuksellinen merkitys sekä objektin käytettävyys. Tällä hetkellä Saamelaismuseon kokoelmatoimien ahtaus heikentää museon mahdollisuuksia vastata tehtävänsä saamelaiskulttuurin valtakunnallisena tallentajana.

3.4. Tallennussuunnitelma

Kokoelmakartunnan pääasiallinen tarkoitus on jo olemassa olevan kokoelman täydentäminen ja sen puutteiden korjaaminen, jotta se olisi mahdollisimman kattava ja edustava kaikilla kulttuurin osa-alueilla. Täydentäminen nostaa kokoelman laatua. Kartunnan kehittämisen lähtökohta on museon omien kokoelmien tuntemus ja kartunnan keskittäminen kokoelma-aukkoihin. Saamelaismuseon kartunnan suunnitelmallisuuden edistämiseksi tallennussuunnitelmaa päivitetään vuosittain.

3.5. Tallennustavat

Saamelaismuseon kokoelmat karttuvat kahdella tavalla: joko niin, että museo vastaanottaa tarjotun lahjoituksen tai sitten aktiivisesti etsii ja hankkii haluamansa objektin. Lahjoitustoiveita voidaan suunnata haluttuihin kohteisiin esimerkiksi tiedottamalla kokoelmiin liittyvistä tarpeista. Aktiivisen kartuttamisen tukena käytetään kokoelmainventointeja, joiden pohjalta luodaan käsitys kokoelmien nykytilasta ja sen puutteista. Kaikki museolle tehtävä aktiivinen kartutus tulee sopia tallennussuunnitelmaan ja kokoelmaan liitettävät objektit tulee kuulua Saamelaismuseon tallennusvastuualueeseen.

Saamelaismuseon tallennusmetodeita ovat esineiden, valokuvien ja muun aineiston kerääminen sekä dokumentointi kirjaamalla, haastattelemalla, valokuvamalla ja videoimalla. Saamelaismuseon toiminnalle on ollut leimaavaa kokoelmien hankkiminen ja täydentäminen näyttelyiden suunnittelemisen ja rakentamisen yhteydessä.

3.6. Kartuntamäärät ja seuranta

Saamelaismuseon esine- ja valokuvakokoelmia kartutetaan jatkuvasti. Kartunnalla ei ole vuosittaista määrällistä tavoitetta vaan kokoelmia täydennetään kansallisen tallennusvastuun, kokoelmapoliittisen ohjelman ja tallennussuunnitelman mukaisesti. Taidekokoelmaan ostetaan vuosittain yksi saamelaisen taiteilijan taideteos ja lisäksi siihen vastaanotetaan lahjoituksia. Käsikirjastokokoelmaan hankitaan ajantasaisesti uutta käsikirjaston tallennussuunnitelman mukaista kirjallisuutta. Museo- ja virka-arkisto karttuu enää vain virka-arkiston ja museokokoelmia koskevan arkistomateriaalin kautta. Vuosittainen kokoelmakartunta listataan toimintakertomukseen ja Museoliiton museotilastoon.

3.7. Muistiorganisaatioiden / museoiden tallennustyönjako

Saamelaismuseon kokoelmatyötä määrittää valtakunnallisesti sovittu tallennusvastuujako, jonka mukaan Saamelaismuseo vastaa saamelaiskulttuurin tallentamisesta Suomessa. Tallennusvastuujakon mukaisesti muut museot eivät enää aktiivisesti kartuta omia saamelaiskokoelmiaan.

Tiedotustilaisuus Museokeskus Vapriikissa 2015

Hämeenlinnan kaupunginmuseon saamelaiskokoelman esittely Siidassa 2016.

Kansallismuseon ja Saamelaismuseum Siidan aiesopimus allekirjoitettiin 2017.

Saamelaismuseum Siida osallistuu Kansallismuseon alaisena toimivan Tallennus- ja kokoelmayhteistyöryhmän (TAKO-ryhmän) toimintaan. TAKO on museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyötä koordinoiva ammattilisten museoiden yhteenliittymä, joka ohjaa ja koordinoi kulttuurihistoriallisten museoiden yhteistyötä.

Saamelaismuseum on toiminut vuodesta 2009 lähtien TAKO pooli 7:ssä, jonka teemana ovat trendit, vaikuttajat ja käännekohtat. Vuodesta 2014 lähtien Siida on mukana myös TAKO pooli 2:ssa, jonka aihepiirinä on yksilö, yhteisö ja julkinen elämä.

Vuonna 2015 Saamelaismuseum Siida sai Museokeskus Vapriikilta tallennus- ja kokoelmayhteistyön tuloksena saamelaisesinekokoelman, jonka taiteilija Gabriel Enberg oli kerännyt Inarin alueelta 1901. Kokoelma on luettelointu Saamelaismuseum kokoelmanhallintajärjestelmään. Vuonna 2016 Hämeenlinnan kaupunginmuseum siirsi saamelaisesinekokoelmansa Saamelaismuseum. Kokoelma sisältää 1900-luvun alussa Lapissa liikkuneiden virkamiesten keräämää saamelaisesineistöä. 2017 Suomen kansallismuseum ja Saamelaismuseum Siida allekirjoittivat aiesopimuksen Kansallismuseon 2600 esinettä sisältävän saamelaisesinekokoelman siirtämisestä Siidaan, kun Siidan laajennukseen suunnitellut kokoelmatilat ovat valmiit. Nämä kokoelmasiirrot ovat hienoja esimerkkejä tallennustyönjaon mukaisesta toiminnasta ja museoiden välisestä yhteistyöstä.

Saamelaismuseum tekee yhteistyötä Lapin ja saamelaisalueen muistiorganisaatioiden kanssa. Museolla on vuonna 2015 päivitetty yhteistyösopimus Lapin maakuntamuseon kanssa tallennuksen vastuualueista Lapissa. Sopimuksen mukaisesti Siida vastaa saamelaisen kulttuurin ja Lapin maakuntamuseum Lapin yleiskulttuurin tallentamisesta. Tallennusvastuiden rajapintoina ovat muun muassa Petsamo ja Lapin matkailu, joihin liittyvistä epäselvistä tallennuskohteista neuvotellaan tarpeen mukaan. Saamelaisen taiteen osalta saamelaistaiteilijoiden teokset kuuluvat Rovaniemen aluetaidemuseon tallennusvastuualueeseen.

Siidalla on tallennustyönjako Inarissa toimivan Saamelaisarkiston kanssa saamelaisen arkistoaineiston tallentamisesta. Saamelaisarkisto vastaa ensisijaisesti saamelaisen arkistoaineiston tallentamisesta, mutta Saamelaismuseum voi ottaa vastaan sellaista arkistoaineistoa, joka koskee sen kokoelmia tai toimintaa. Lisäksi Oulun yliopistossa toimivan Giellagas-Instituutin Saamelaisen kulttuuriarkiston kanssa neuvotellaan tallennuksen rajapinnoista ja sovitaan selkeät tallennusvastuualueet

Saamelaismuseum tekee yhteistyötä Inarin kunnankirjaston kanssa museon käsikirjaston järjestämiseksi; käsikirjastoon tulevat kirjat indeksoidaan kunnankirjastossa.

Saamelaismuseum on kulttuurin tallentamiseen, tutkimiseen ja esittämiseen liittyviä yhteistyöhankkeita muun muassa Suomen Saamelaiskäräjien, YLE Särmin sekä alueen oppilaitosten ja koulujen kanssa.

4. KOKOELMIEN HALLINTA

4.1. Kokoelmien jaottelu

Kokoelmajako

Saamelaismuseon museokokoelmia ovat esine-, valokuva-, taide-, käsikirjasto- ja arkistokokoelmat. Esinekokoelmassa ovat kokoelmaesineiden lisäksi ulkomuseoiden rakennukset (Siidan ulkomuseo ja Kolttien perinnetalo), arkeologinen maalöytöaineisto ja opetuskokoelma. Esine- ja valokuvakokoelmia koskeva tieto kirjataan WebMusketti-kokoelmanhallintajärjestelmään. Saamelaismuseon opetuskokoelman käsittelyssä ei noudateta museaalisia periaatteita. Opetuskokoelman esineistä pidetään erillistä luetteloa ja niitä säilytetään eri tiloissa kuin museokokoelmia.

Museokokoelmiin liitettävä aineisto jaetaan sen saapuessa museoon esine-, valokuva-, taide-, käsikirjasto- ja arkistokokoelmiin. Esinekokoelmaan tallennetaan saamelaiseen kulttuuriin liittyvää esineistöä, jotka ovat saamelaisen käyttämiä, valmistamia tai merkityksellistämiä. Valokuvakokoelmaan liitetään kaikki kameral-la tuotettu ja saamelaisen kontekstin määrittämä aineisto, kuten valokuvat, filmit, diakuvat, rainat ja videot. Taidekokoelmaan liitetään saamelaisten ja muiden alkuperäiskansojen taitelijoiden tuottamia taideteoksia. Käsikirjasto- ja arkistokokoelmiin liitetään saamelaista ja muista alkuperäiskansoista sekä museon kokoelmista kertovaa aineistoa.

Arvoluokitus

Saamelaismuseossa ei ole käytössä kokoelmien arvoluokitusta vaan luokittelun ratkaisut tehdään, kun museo-objekti valitaan liitettäväksi kokoelmaan. Kaikkia kokoelmaan liitettyjä objekteja kohdellaan sen jälkeen aina museoesineenä ja museotyön eettisiä sääntöjä noudattaen. Toissijaisesti aineisto voidaan siirtää Saamelaismuseon opetuskokoelmaan, jossa sitä voidaan hyödyntää museopedagogiassa ja rekvisiittana.

Poistot

Uuden aineiston vastaanottamiseen ja sen liittämiseen osaksi museokokoelmaa on suhtauduttava tietoisesti ja harkitsevasti, jotta välttyttäisiin myöhemmiltä poistoilta. Saamelaismuseo poistaa kokoelmistaan aineistoa, joka on välittömässä tuhoutumisvaarassa tai jo niin tuhoutunut, ettei sitä voida konservoida. Myös aineisto, joka vaarantaa muun kokoelman säilymisen, esimerkiksi siitä liukenevan

aineen, homeen tai tuholaisten takia, tai joka on turvallisuusriski henkilökunnalle, poistetaan kokoelmista. Itsestään tuhoutuva eloperäinen aineisto poistetaan kokoelmista siinä vaiheessa, jos se täyttää jonkin edellä mainituista kriteereistä. Myös objektit, joiden säilyttäminen aiheuttaa museolle kohtuuttomat säilytys- ja ylläpitokustannukset voidaan poistaa. Valokuvakokoelmasta voidaan lisäksi poistaa valokuvan kaksoiskappaleet.

Kokoelmasta voidaan myös poistaa väärään kokoelmaan sijoitettu aineisto, esimerkiksi esinekokoelmaan sijoitettu arkisto- tai kirjastoaineisto, ja luetteloida se uudelleen asianmukaiseen kokoelmaan. Saamelaismuseon kokoelmista poistetaan Saamelaismuseon tallennusvastuualueen ulkopuolelle jäävää aineistoa ja kokoelmapoliittisen ohjelman kanssa ristiriitaista aineistoa.

Museo-objekti poistetaan kokoelmista ensisijaisesti siirtämällä ja luetteloimalla aineisto Saamelaismuseon toiseen kokoelmaan. Aineistoa voidaan myös tarjota toiseen museoon tai arkistolaitokseen. Toissijaisesti aineisto voidaan siirtää Saamelaismuseon opetuskokoelmaan, jossa sitä hyödynnetään museopedagogiassa ja rekvisiittana. Aineisto voidaan myös palauttaa lahjoittajalle. Tuhoutunutta, tuhoutumisvaarassa olevaa, kokoelmat tai henkilökunnan turvallisuuden vaarantavaa esineistöä ei siirretä muualle, vaan se hävitetään asianmukaisesti.

Kokoelmasta poistettava objekti dokumentoidaan ja siihen liittyvä aineisto ja poistoperusteet kirjataan kokoelmatietokantaan. Poistetusta objektista poistetaan museon diaarinumero. Poistetun objektin numeroa ei käytetä uudelleen, vaan objekti ja sen tiedot jäävät poistettunakin osaksi museon kokoelmatietokantaa.

Kokoelmista vastaava amanuenssi ja kokoelmamestari tekevät esityksen museo-objektien poistosta Saamelaismuseon johtajalle, joka päättää poistosta.

4.2. Kokoelmiin liittäminen

Saamelaismuseon kokoelmiin tallennetut nutukkaat.

Tallennus- ja hankintapäätökset

Saamelaismuseon tallennus- ja hankintapäätöksiä tulee olla perusteltuja ja hyvin arvioituja museon valtakunnallisen tallennusvastuun, järkeväen kokoelmakartunnan ja museon resurssien näkökulmasta. Ehdotuksia hankinnoista voivat tehdä sekä museon henkilökunta, että käyttäjät. Saamelaismuseon tallennus- ja hankintapäätökset tekee kokoelmahenkilökunta eli amanuenssi ja kokoelmamestari yhdessä museonjohtajan kanssa. Tallennus- ja hankintapäätöksen perusteet kirjataan aineiston luovutus sopimukseen.

Hankintatavat ja -käytännöt

Saamelaismuseossa käytettyjä aineiston hankintatapoja ovat lahjoitus, ostos, talletus eli deponointi ja oma hankinta, joka tarkoittaa esimerkiksi museon omassa dokumentoinnissa tuotettua aineistoa. Suurin osa Saamelaismuseon tulevasta aineistosta on lahjoituksia.

Ostoja museolle tehdään taloudellisista syistä vain harvoin, mutta esimerkiksi uniikkikäsitöitä ja harvinaisia aineistoja voidaan ostaa vuosittaisella kokoelmien hankintamäärärahalta. Saamelaismuseo ottaa vastaan vuodesta 2016 lähtien talletuksia vain hyvin perusteluissa poikkeustapauksissa. Museon kannalta haastavaa talletuksissa on niiden käyttö, koska museo ei omista aineistoa.

Hankintapäätöstä seuraa aineiston vastaanotto. Kokoelmista vastaava amanuenssi tai kokoelmamestari ottaa vastaan aineiston ja se siirretään museon vastaanottotiloihin. Aineiston luovuttajaa, esimerkiksi lahjoittajaa tai ostos ollessa kyseessä objektin tekijää tai tuottajaa haastatellaan aineiston sisällöstä. Kun aineisto päätetään liittää kokoelmiin, täytetään luovutus sopimus eli vastaanottoasiakirja (liite 3) Myös museon tekemistä omista ostoista täytetään kyseinen

asiakirja. Vastaanoton yhteydessä aineisto saa diaarinumeron, jonka jälkeen se järjestetään ja tarvittaessa puhdistetaan, luetteloidaan, numeroidaan ja siirretään säilytykseen kokoelmatiloihin.

Tarvittaessa aineiston voi ottaa vastaan myös esimerkiksi Saamelaismuseon asiakaspalvelija, joka täyttää luovutuksesta vastaanottokuittauksen (liite 4). Allekirjoitetusta lomakkeesta jää kopio sekä luovuttajalle että museolle. Vastaanottokuittaus voidaan tehdä myös silloin, kun aineisto vaatii tarkempaa seulontaa. Vastaanottokuittauksella ei vielä siirretä aineistoa osaksi kokoelmia.

Luovutussopimus ja -ehdot

Kaikista hankinnoista museokokoelmiin tehdään luovutussopimus, joka määrittelee luovutettavan aineiston omistus-, hallinta- ja käyttöoikeuksien siirtymisen museolle. Saamelaismuseossa luovutussopimus on yhtä kuin vastaanottoasiakirja, joka tehdään, kun aineisto päätetään ottaa Saamelaismuseon kokoelmiin. Luovutussopimukseen kirjataan luovuttajan yhteystiedot, luovutustapa ja -päivämäärä, luovutuksen sisältö ja sen määrät sekä luovutusehdot. Luovutussopimuksen ehdot sovitaan tapauskohtaisesti. Luovutussopimukseen liitetään lisäksi kaikki aineistosta saatu taustatieto. Sopimuksen allekirjoittavat kahtena kappaleena luovuttaja ja museon edustaja niin että kummallekin osapuolella jää yksi kappale sopimuksesta. Saamelaismuseon kappaleet luovutussopimuksista säilytetään museon kokoelmahenkilökunnan työhuoneissa ja ne myös skannataan sähköiseen muotoon säilytettäväksi.

Mikäli kysymyksessä on mittavampi tai esimerkiksi sellainen lahjoituserä, jolla on merkittävää rahallista arvoa, tehdään siitä lahjoittajan kanssa aina erillinen lahjoitussopimus edellä mainitun vastaanottoasiakirjan lisäksi.

Diariointi, nimeäminen ja numerointi

Kun aineisto on päätetty liittää museon kokoelmiin, se saa juoksevan diaari/päänumeron, joka on luovutuserän tunniste. Kokoelmiin liitettävät objektit pyritään nimeämään ja numeroimaan diariointin yhteydessä. Luovutuserä voi olla yksittäinen objekti tai se voi olla useamman objektin kokonaisuus. Objektin päänumero koostuu objektityyppiin viittavasta tunnisteesta SAAMES (esineet), SAAMVA (valokuvat, filmi- ja videoaineisto) tai SAAMTA (taide) ja juoksevasta numerosta. Mikäli erässä on useampia yksiköitä, saavat ne kukin oman juoksevan alanumeronsa. Parilliset esineet, esimerkiksi lapaset tai kengät saavat saman alanumeron, mutta ne erotetaan toisistaan a- ja b-kirjaimin. Käsikirjasto- ja arkistokokoelmiin liitetyt aineistot merkitään omiin diaareihinsa.

Diaarinumeroista pidetään manuaalisesti täytettävää diaarikirjaa, johon merkitään kokonaisuuden otsikko, lahjoittaja ja diariointipäivämäärä.

4.3. Luettelointi ja digitointi

Luettelointitiedon luonne ja lähteet

Saamelaismuseon museokokoelmien metatiedot kirjataan julkaisukelpoisena asiatekstinä kokoelmanhallintajärjestelmä WebMuskettiin. Metatietoa tuotetaan kokoelmanhallinnan prosesseissa ja se koostuu objektista eri tavoin saaduista havainnoista ja kontekstitiedosta. Saamelaismuseon kokoelmanhallintajärjestelmä on yhteisön ja tutkijoiden käytettävissä kokoelmatiloissa ja metatietoa päivitetään esimerkiksi kontekstitietojen osalta yhteisöllisesti.

Luettelointitavat

Saamelaismuseo Siidassa tehdään pääasiassa inventointi- ja perusluettelointia. Inventointiluetteloinnissa objektin tunnistetiedot kirjataan WebMuskettiin eli sille luodaan digitaalinen diaarikortti, johon kirjataan luettelointihetkellä saatavissa oleva objektiin liittyvä tunniste- ja hankintatieto.

Inventointiluetteloinnin tekee amanuenssi tai kokoelmamestari. Inventointiluetteloinnilla saadaan ajantasainen käsitys kokoelmien laajuudesta ja sisällöstä. Perusluetteloinnilla tarkoitetaan sitä, että kokoelmanhallintajärjestelmään kirjataan kaikki objektista dokumentoinnissa saadut tiedot. Perusluettelointia voidaan syventää esimerkiksi tutkimus-, konservointi- ja kokoelmankäyttötiedoilla. Luetteloinnissa

pyritään huomioimaan erityisesti alkuperäiskieliset esinimitykset, paikannimet ja saamelaiset henkilönimet. Aina luettelointitietoja kirjatessa ja täydennettäessä merkitään kirjaaja ja tiedon lähde selvästi tiedon yhteyteen. Esineet nimetään sekä suomenkielisellä että saamenkielisellä nimityksellä, joka määräytyy sen mukaan, miltä saamen kieliryhmän alueelta esine on peräisin.

Asiasanoitus ja luokittelu

Saamelaismuseo käyttää luetteloinnissa asiasanastoinaan ensisijaisesti Yleistä suomalaista asiasanastoa (YSA) ja Museoalan asiasanastoa (MASA). Saamelaismuseo on kehittänyt myös oman asiasanaston, jossa on saamelaisobjekteihin liittyvää erityissanastoa. Saamelaiskulttuuriin asiasanoitukselle on tarvetta Saamelaismuseon hallinnoiman aineiston erityisyyden vuoksi. Tätä asiasanastoa käytetään luetteloinnissa, mikäli Yleisestä suomalaisesta tai Museoalan asiasanastosta ei löydy tarvittavaa asiasanaa.

Esineiden luokituksessa käytetään soveltaen kansainvälistä Kulttuuriaineiston luokitus. Outline of Cultural Materials -luokitusjärjestelmää (KULTU).

Luettelointi- ja digitointiohje

Saamelaismuseolla on käytössään Museo 2015 mukainen luettelointiohjeistus sekä esinekuvausta koskeva ohjeistus. Saamelaismuseo laatii vuoden 2017 aikana digitointi- sekä kuva-aineiston skannausohjeistuksen.

4.4. Kokoelmanhallintajärjestelmä

Saamelaismuseossa on käytössä Museoviraston laatiman WebMusketti – kokoelmanhallintajärjestelmän sovellusversio v3.04 rc43. WebMusketti-järjestelmän käyttöön siirryttiin vuonna 2009. Aikaisemmin Saamelaismuseossa on ollut käytössä FileMaker- ja ExtendImage-kokoelmanhallintajärjestelmät. WebMusketti-järjestelmän varmuuskopiointista vastaa Museovirasto.

4.5. Kokoelmien dokumentointi ja inventointi

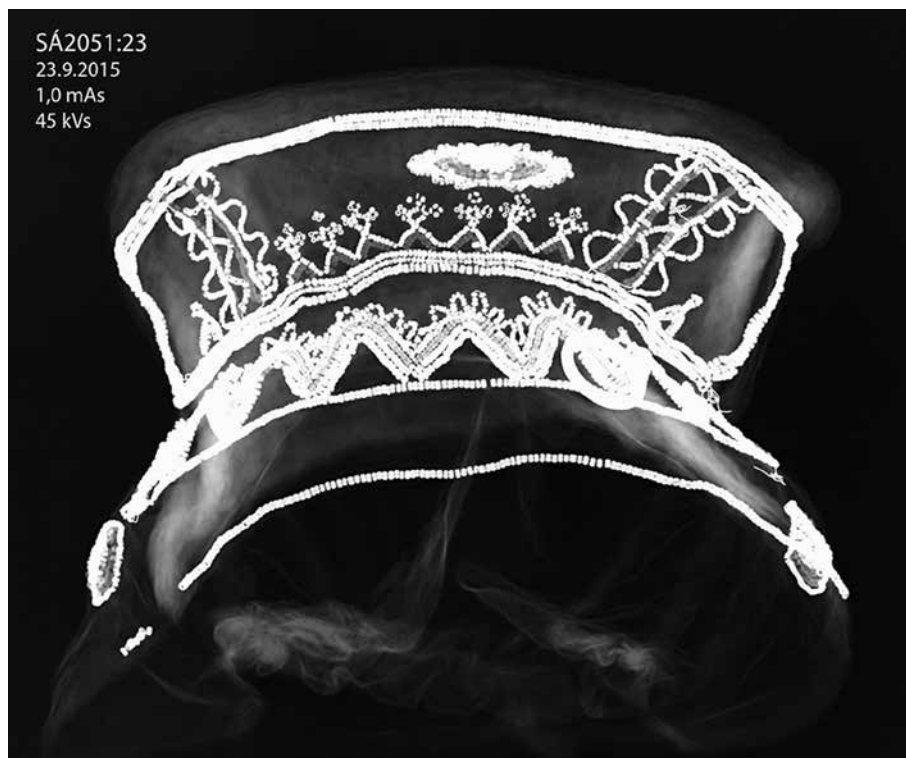
Kokoelmia ja objekteja dokumentoidaan Saamelaismuseossa eri työvaiheissa: tallennusvaiheen dokumentointi kirjataan kokoelmanhallintajärjestelmään, hoitoa dokumentoidaan hoitokertomuksiin ja konservointikertomuksiin ja kuntokartoitusraporttein. Konservointikertomus laaditaan silloin kun objektille suoritetaan aktiivisen konservoinnin toimenpiteitä. Kuntokartoitusraportti tehdään objekteja lainattaessa. Käytön tiedot, esimerkiksi sijaintitietojen muutokset, tallennetaan kokoelmahallintajärjestelmään ja kokoelmatiloissa sijaitseviin objektikulkulistoihin.

5. KOKOELMIEN HOITO

5.1. Konservointi

Kokoelmien oikeanlainen käsittely, hoito ja säilytys ovat ennaltaehkäisevää konservointia, jolla varmistetaan kokoelmien säilyminen. Saamelaismuseossa tehdään ennaltaehkäisevää konservointia ja teknistä konservointia tilataan tarvittaessa ulkopuolisena työnä. Ennaltaehkäisevää konservointityötä tekee vain museon konservointikoulutusta saanut henkilökunta. Toimenpidekertomukset kerätään kokoelmahallintajärjestelmään sekä kansioon, jota säilytetään esineiden vastaanottohuoneessa. Yksinkertaiset hoitotoimenpiteet kirjataan vain kokoelmahallintajärjestelmään.

Kolttsaamelaisen vaimon päähineen röntgen kuva otettu konservointia varten ammattikorkeakoulu Metropolissa.

Konservointia

Saamelaismuseossa otettiin käyttöön vuonna 2009 esineiden visuaalinen kuntokartoitus, jonka ensisijaisena tarkoituksena on parantaa esineiden säilyvyyttä sekä priorisoida huonokuntoista esineistöä tekniseen konservointiin. Kuntokartoituksen yhteydessä tehdään myös kokoelmien kokonaiskartoitusta.

Matkalla konservoitavaksi

5.2. Säilytys

Säilytystilat ja -olosuhteet

Saamelaismuseon kokoelmaesineet sijoitetaan kokoelmatiloihin a) materiaalin ja b) objektityypin mukaisesti. Kokoelmien säilytystilat on jaettu ns. kovien esineiden säilytystilaan ja tekstiilien säilytystilaan, jossa säilytetään myös valokuvakokoelmaa. Orgaanisesta materiaalista valmistettuja esineitä voidaan säilyttää myös viileässä tilassa ja suuria esineitä ulkomuseon venevajassa. Osteologinen kokoelma on omassa tilassaan. Taidekokoelman teokset ovat joko esillä Siidan henkilökunnan työhuoneissa tai säilytyksessä arkistossa. Esineiden sijoitukseen vaikuttaa esineiden koko ja säilytystilojen ahtaus; kaikki esineet eivät ole optimaalisesti sijoitettuna tarpeeksi suuriin säilytyslaatikkoihin ja tarpeeksi väljästi säilytystiloihin. Säilytystilojen hyllyt ja yksittäiset hyllytasot on koodattu. Sijaintitieto merkitään myös digitaaliseen esinekorttiin.

Saamelaismuseon kokoelmia.

Optimaalisilla säilytysolosuhteilla pyritään eliminoimaan erilaiset kokoelmia vaurioittavat ulkoiset tekijät kuten lika, voimakkaat lämpö-, kosteus-, tai valovaihtelut, tuhohyönteiset tai ilkivalta. Suositusohjeistus museoesineiden keskimääräisten säilytysolosuhteiden osalta on 50 % +/- 5 % suhteellinen kosteus ja lämpötila 20 °C +/- 3 °C.

Kokoelmatilojen lämpötila- ja kosteusarvoja hallitaan ja seurataan koneellisesti. Seuranta tehdään myös manuaalisesti säilytystiloissa olevia lämpö- ja kosteusmittareita tarkkailemalla. Kokoelma- ja näyttelytiloihin on hankittu Dataloggerit vuonna 2016.

Saamelaismuseon omistuksessa ja hoidossa olevaa esineistöä on esillä Siidan perus- ja vaihtuvissa näyttelyissä, ulkomuseossa, Tunturi-Lapin luontokeskus Skierrissä ja Kolttien perinnetalossa. Siidassa esineet ovat esillä ylipaineistetuissa ja ilmastoltaan säädellyissä vitriineissä. Ylipaineistuksen ansiosta vitriineihin kertyy hyvin vähän pölyä. Näyttelytilat ovat yleisvalaistukseltaan hämääriä ja vitriinit on kohdevalaistu kuituvaloin, joista ei synny ylimääräistä lämpöstressiä. Näyttelytilojen valaistuksen vaihteluvälin tulee olla noin 50–300 luksia. Siidan näyttelytiloissa kuvaaminen salaman ja lisävalojen kanssa on kielletty.

Saamelaismuseon perusnäyttelyssä on muista museoista lainattuja esineitä, joita hoidetaan museaalisten periaatteiden mukaan.

Saamelaismuseon kokoelmatiloja siivotaan Museoliiton ohjeistuksen mukaisesti (Museon siivous, Suomen Museoliiton julkaisu 37, 1990). Tilojen siivouksesta on kirjoitettu erilliset yksilöidyt ohjeet kunkin tilan siivoamiselle. Säilytystilojen hyllyjen siivousta tekee vain museoammattilinen henkilökunta.

Olosuhdemittareita.

Siidan perusnäyttelyn esineiden puhdistusta.

Ulkomuseon kullanhuhdonta-alueen ränniä uusitaan.

Ahkioiden puhdistusta.

Tekstiilikokoelma tarkistetaan vuosittain tuohyönteis- ja homeongelmien varalta ja tästä laaditaan erillinen raportti. Vuotaesineet tarkastetaan joka toinen vuosi. Kokoelmissa on käytössä feromonipyydykset, ja mahdollisista havainnoista pidetään havaintopäiväkirjaa. Kokoelmatilojen siivouksen yhteydessä havaitut merkit hyönteisistä raportoidaan välittömästi kokoelmahenkilökunnalle.

Museon henkilökunta tarkkailee päänäyttelyiden vitriineissä olevia esineitä ja mahdollisista muutoksista, vaurioista tai tuholaisista ilmoitetaan heti kokoelmahenkilökunnalle. Näyttelyn vitriinit avataan ja puhdistetaan vuosittain. Samalla tarkistetaan esineiden kunto ja tarvittaessa ne puhdistetaan.

5.3. Kokoelmaturvallisuus

Riskikartoitus, riskienhallinta sekä kokoelmien turvallisuus- ja pelastussuunnitelma

Perus- ja johdantonäyttelyissä olevien kokoelmaesineiden pelastussuunnitelma on tehty vuonna 2008. Museon tiloja valvotaan palo- ja varkaustapausten varalta. Riskianalyysiin perustuva kokoelmien hajautetun mallin pelastussuunnitelma vakavien kriisitilanteiden varalta on tekeillä.

Saamelaimuseon kokoelmia koskevia uhkia on tarkasteltu kokoelmittain riskien todennäköisyys huomioiden. Kokoelmien turvallisuus- ja pelastussuunnitelma sisältyy Saamelaimuseon pelastussuunnitelmaan.

Saamelaimuseolla on pelastussuunnitelma (liite 5), joka ohjeistaa vaara- ja onnettomuustilanteiden varalta. Henkilökunta on ensiapukoulutettua ja harjoittelee pelastustilanteita säännöllisesti. Vaara- tai onnettomuustilanteessa henkilökunta huolehtii ensisijaisesti ihmisten pelastamisesta ja vasta toissijaisesti museokokoelmien pelastamisesta.

Kokoelmien vakuuttaminen

Saamelaimuseon esinekokoelma, museolle deponoidut kokoelmat, ulkomuseo ja Petsikon etäkohde sekä perusnäyttelyissä, aluetoimipisteissä ja vaihtuvissa näyttelyissä esillä olevat omat ja lainaesineet on vakuutettu.

Kokoelmahenkilökunnan turvallisuus

Kokoelmatyö on pääosin toimistoluonteista istumatyötä, jolloin työpisteen ergonomiaan tulee kiinnittää huomiota. Kokoelmanhoidon työergonomiaa on parannettu sähköisesti nostettavilla työtasoilla. Esineiden siirtojen ja kuljetusten yhteydessä tulee kiinnittää huomiota työasentoihin. Tarvittaessa voidaan käyttää kuljetusvaunuja ja muita apuvälineitä. Kokoelmatiloissa tulee nousuissa käyttää turvajakkaraa ja tukevia A-tikkaita. Työntekijät huolehtivat itse työpöytäalustien turvallisuudesta.

Kokoelmatyössä suojavarusteet suojaavat niin työntekijää kuin esinettäkin. Työskenneltäessä tulee käyttää suojakäsineitä ja tarvittaessa myös muuta suojavaatetusta ja suojaimia. Pölyisen, likaisen, homeisen tai muutoin altistavan aineiston kanssa työskennellään poistoilmapisteen tai vetokaapin luona ja käytetään tarvittaessa hengityssuojaimia ja suojalaseja.

Kokoelmatyössä käytettävien kemikaalien riskiarviointia ja kemikaaleihin liittyviä päivitettyjä käyttöturvallisuustiedotteita säilytetään vastaanotto- ja konservointihuoneessa. Kemikaaliturvallisuuteen voi tutustua myös Työterveyslaitoksen sivuilla (www.ttl.fi). Kemikaalityön riskitaso työpisteessä on terveydelle merkityksellinen silloin, kun noudatetaan suositeltuja varotoimenpiteitä.

Ennalta tuntemattomiin tutkimus- ja inventointikohteisiin lähtee turvallisuus- ja terveysnäkökulmista vähintään kaksi henkilökuntaan kuuluvaa työntekijää. Museon ulkopuolisten kohteiden aineiston seulonnassa voi altistua pöly-, home- ja tuhoeläinvaaralle ja joutua kosketuksiin rikkoutuneiden lasien, ruosteisten metallien, epäkuntoisten kojeiden, myrkkujen ja muiden vaarallisten aineiden tai aseiden kanssa. Tämän kaltaisissa tehtävissä on tärkeää suojautua hyvin suojakäsinein ja hengityssuojaimin, noudattaa erityistä varovaisuutta ja pyrkiä työskentelemään hyvässä valaistuksessa. Ongelmatilanteista raportoidaan turvallisuushavainto/vaaratilanneilmoituslomakkeella viipymättä esimiehelle

Utsjoen vanhan terveystalon esineistön inventointia näyttelyä varten.

Museokeskus Vapriikin kokoelmasiirron esittely Siidassa 2015.

6. KOKOELMIEN SAAVUTETTAVUUS JA KÄYTTÖ

6.1. Kokoelmien ja kokoelmapalveluiden saavutettavuus

Saamelaismuseon kokoelmat ovat julkisia. Saamelaismuseo tarjoaa seuraavia kokoelmapalveluita: kokoelma- (yksittäisiä esine- taideteos tai valokuvainojoja) ja näyttelylainat (tuotetut kokonaiset näyttelyt), kuva-, tieto- ja tutkijapalvelut (esim. kirjasto ja arkisto). Kokoelmiin on mahdollista päästä tutustumaan pyynnöstä. Kokoelmiin tutustumisesta tulee sopia amanuenssin tai kokoelmamestarin kanssa vähintään kahta viikkoa ennen aiottua käyntiä.

Saamelaismuseon esine- ja valokuvakokoelmat on luetteloitu WebMuskettiin, jota voi käyttää tutkijatunnuksin museon henkilökunnan ohjauksessa. Saamelaismuseon kokoelmapalvelut ovat käytettävissä virka-aikana tai sopimuksen mukaan. Kokoelmapalveluista pidetään yllä ajantasaista ja saatavilla olevaa hinnastoa.

6.2. Kokoelmien käyttäjät

Saamelaismuseon kokoelmilla on erilaisia käyttötärpeita, -tapoja ja käyttäjäryhmiä, joille museon kokoelmapalveluja suunnataan. Kokoelmapalvelujen kehittäminen ja oikealle käyttäjäryhmälle suuntaaminen edellyttää kokoelmien käyttäjä- ja asiakasryhmien tuntemusta. Kokoelmien käyttäjäryhmiä ja heidän erityistarpeitaan kartoitetaan erilaisten asiakaskyselyjen ja asiakaspalvelukokemusten kautta.

Käsityöläiset, opiskelijat ja tutkijat käyvät tutkimassa Saamelaismuseon kokoelmia.

Oma organisaatio

Saamelaismuseo käyttää kokoelmiaan näyttely-, tutkimus-, julkaisu-, tapahtumatoiminnassa ja museopedagogiassa sekä tiedotuksessa. Museon perusnäyttely ja osittain myös johdantonäyttely pohjautuvat museon omiin kokoelmiin ja niihin liittyvään tietoon. Kokoelmia hyödynnetään myös vaihtuvissa näyttelyissä ja kiertonäyttelyissä. Saamelaismuseossa tehtävä tutkimus ja siitä tehtävät julkaisut perustuvat omiin kokoelmiin. Tapahtumissa, museopedagogiassa ja tiedotuksessa kokoelmia hyödynnetään esineistä tehtyjen kopioiden, valokuvien ja kontekstitehdon kautta.

Muut muistiorganisaatiot

Saamelaismuseo lainaa museoesineitä, toimittaa kuva- ja videokopioita sekä antaa asiakirja- ja kirjastoaineistoja käyttöön muille muistiorganisaatioille. Organisaatioiden välillä voidaan tehdä myös aineistojen deponointeja ja pysyviä kokoelmasiirtoja kansallisen tallennustyönjaon mukaisesti. Saamelaismuseon kokoelmaobjekteja voidaan lainata harkinnan mukaan myös muiden kuin muistiorganisaatioiden näyttelyihin, mikäli aineiston lainaukselle asetetut kriteerit täyttyvät.

Saamelaisyhteisö ja muut sidosryhmät

Saamelaismuseon sidosryhmät ovat keskeisiä kokoelmien käyttäjiä ja asiakkaita. Sidosryhmällä tarkoitetaan tässä yhteisöjä, joiden kanssa museo on erityisesti yhteistyössä. Saamelaismuseon tärkein sidosryhmä on saamelaisyhteisön jäsenet eri puolilla Suomea. Saamelaismuseo kehittää ja tuottaa saamelaisyhteisön tarvitsemia museopalveluita. Saamelaisyhteisö on myös kiinteästi mukana museon tavoitteiden määrittelyssä ja museotyössä. Muita keskeisiä sidosryhmiä ovat esimerkiksi saamenkäsitöistä kiinnostuneet, opiskelijat ja tutkijat.

Muut käyttäjät

Saamelaismuseon kokoelmia käytetään eri tavoin perus- ja ammattiopetuksessa sekä tutkimuksessa. Opetus- ja tutkimuskäytön edistämiseksi Saamelaismuseo kehittää kokoelmien saavutettavuutta ja kokoelmapalvelujen sopivaa hinnoittelua.

Saamelaismuseon valokuvakokoelmia hyödyntävät erityisesti lehtiartikkelien ja kirjojen tekijät. Näiden käyttäjäryhmien näkökulmasta tärkeää kokoelmapalveluissa ovat nopea toimitusaika, tasokkaat kuvakopiot ja tarvittava asiantuntija apu kuvatoimituksissa ja aineiston haussa.

Saamelaismuseon kokoelmissa on paljon henkilöhistoriaan liittyvää aineistoa, joka kiinnostaa yksityishenkilöitä ja harrastajia. Kokoelmien käyttäjinä yksityishenkilöt voivat merkittävästi täydentää kokoelmien liittyviä taustatietoja. Kokoelmien helppo saavutettavuus, kokoelmahenkilökunnan tarjoaman asiantuntija-apu ja kokoelmien käytön hinnoittelu ovat olennaisia yksityishenkilöiden kokoelmien käytössä.

Ulkomaalaiset ja vieraskieliset käyttäjät

Saamelaismuseon kokoelmanhallintajärjestelmä on käytettävissä vain suomeksi. Kokoelma-asiakaspalvelua tarjotaan kuitenkin suomeksi, saameksi ja englanniksi. Saamelaismuseon kokoelmiin voi perusnäyttelyssä tutustua suomeksi, saameksi, englanniksi ja saksaksi. Vaihtuvissa näyttelyissä kokoelmia esitellään aina vähintään kolmella kielellä: suomeksi, englanniksi ja yhdellä Suomen kolmesta saamen kielestä.

6.3. Käyttötavat

Saamelaismuseon kokoelmat ja niihin liittyvä tieto on avointa ja julkista. On tärkeää määritellä miten, mihin ja millaisilla ehdoilla kokoelmia voidaan käyttää, kuka käytöstä päättää ja miten käyttö on ohjeistettu ja hinnoiteltu. Lisäksi on määriteltävä käyttöön liittyvät vastuut ja velvollisuudet niin museon kuin käyttäjänkin näkökulmasta.

Näyttelykäyttö

Saamelaismuseon näyttelyiden keskeisenä tavoitteena on kertoa saamelaisesta kulttuurista museo-objektien ja niihin liittyvän tiedon kautta. Saamelaismuseon kokoelmia esitellään museon perusnäyttelyssä, vaihtuvissa näyttelyissä, kiertonäyttelyissä ja aluetoimipisteissä. Näyttelyissä esitellään ensisijaisesti aitoja objekteja, mutta esille voidaan laittaa myös kopioita tai opetuskokoelmaan kuuluvia objekteja, joista on erillinen maininta näyttelyteksteissä. Lisäksi näyttelyissä käytetään kokoelmiin liittyvää tietoa, merkityksiä ja tarinoita. Erilaiset alkuperäisaineistot ja -materiaalit määrittävät sen, millaiset näyttelyolosuhteet objekti tarvitsee. Saamelaismuseon museo-objektien näyttelykäyttöä ja -olosuhteita linjaa museon näyttelypolitiikka sekä kokoelmapoliittisen ohjelman ohjeistus objektien käsitteeseen.

Saamelaismuseon tuottama Siiddastallan-näyttely Kansallismuseossa 2004.

Aili ja nuket -näyttely Siidassa.

Saamelaismuseon kokoelmaesineitä Siidan perusnäyttelyssä.

Museopedagoginen käyttö

Saamelaismuseon kokoelmiin liittyvää tietoa hyödynnetään museopedagogias-
sa, kuten työpajoissa ja tapahtumissa. Jos museopedagogisessa toiminnassa on
olennaista käsitellä konkreettisia objekteja, käytetään opetuskokoelman esineitä,
kirjastokokoelman duplikaatteja ja valokuva- ja asiakirja-aineiston kopioita.

Saamelaismuseon kuvakokoelman kuvia tarkastellaan kuvaillassa Utsjoella.

Museopedagogiikkaa Saamelaismuseon ulkomuseopäivässä 2016.

Saamelaismuseon kokoelmaesineitä esillä esinehuoltoillassa Siidassa

Museopedagogiikkaa Toipilas-
teoksen äärellä Siidassa 2017.

Julkaisukäyttö

Saamelaismuseo käyttää omia kokoelmiensa julkaisuissaan sekä tarjoaa kokoelmia myös muihin julkaisuhankkeisiin. Joidenkin kokoelma-aineistojen käyttöön liittyy julkaisurajoituksia, mutta suurinta osaa kokoelmista voidaan hyödyntää julkaisukäytössä. Aineistojen tilaaminen, käyttö ja käyttöön liittyvät mahdolliset rajoituksen sekä korvaukset sovitaan tilaajan kanssa tapauskohtaisesti. Tilaaajan toivotaan toimittavan Saamelaismuseon käsikirjastoon julkaisu, jossa Saamelaismuseon kokoelmia on käytetty.

Tutkimuskäyttö

Saamelaismuseon museoammatillinen henkilökunta tekee tutkimusta kokoelman parissa ja näyttelyiden yhteydessä. Tutkimusta voidaan myös tilata ulkopuolisena työnä (esim. näyttelyiden käsikirjoitukset). Museo on yhteistyökumppanina erilaisissa kokoelmatutkimusprojekteissa, jotka tuottavat mm. julkaisuja ja verkkopalveluita ja niissä syntyvät sisältöaineistot palvelevat jatkotutkimusta osana museon kokoelmia.

Esinetutkimus sisältää yksinkertaisimmillaan kokoelman esineiden ja valokuvien tietojen ylläpitoa ja täydentämistä (esim. pukujen ja asusteiden perinnealueiden määrittely, esineiden ajoittaminen ja kunnan ja laadun määrittely). Lisäksi se voi olla esim. kokoelman esineryhmien tarkempaa tutkimista, vanhoihin malleihin ja tekniikoiden liittyvän tietopankin kokoamista (sekä tekstiilien että koviin esineiden osalta esim. neulemallit, paula- ja vyömallit, materiaalit eri aikoina, materiaalien käsittely eri aikoina) tai esineiden ja valokuvien kontekstietojen selvittelyä.

Paulatutkimuksen esittelyä Siidassa 2015.

Juuriommelveneen taustatutkimusta.

Saamelaismuseolla on myös aktiivista tutkimusyhteistyötä oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa: museo tarjoaa tutkimusaiheita kokoelmistaan ja kokoelmatyöhön liittyviä harjoittelupaikkoja opiskelijoille.

Saamelaismuseo myöntää tutkimuslupia omistamiinsa ja hallinnoimiinsa aineistoihin. Tutkimuspyynnön hyväksymisen jälkeen asiakkaan kanssa sovitaan tutkimuksen käytännön järjestelyistä ja tutkimustapahtumasta täytetään vierailulomake. Tutkiminen edellyttää kokoelmiin liittyvien sääntöjen noudattamista. Tutkimusta ei tehdä kokoelmatiloissa, vaan muissa tiloissa. Tällä hetkellä museolla ei ole tarvittavia tutkimustiloja käytössään ja tämä rajoittaa kokoelmatutkimuksen tekemistä.

Tuotteistaminen ja kaupallinen käyttö

Saamelaismuseon kokoelmia voidaan käyttää kaupallisiin tarkoituksiin, silloin kun siihen ei liity lainsäädännöllistä tai luovutussopimukseen liittyvää estettä. Tällainen kaupallinen tarkoitus voi olla esimerkiksi uusien tuotteiden luominen tai museo-objektien kuvien käyttö kaupallisessa julkaisussa. Saamelaismuseo toimittaa aineiston kaupalliseen käyttöön samalla tavalla kuin muihinkin käyttötarkoituksiin, mutta käytön hinnoittelu voi poiketa esimerkiksi yleishyödylliseen käyttöön menevän aineiston hinnoittelusta. Hinnoittelu tapahtuu tapauskohtaisesti.

Verkkokäyttö

Saamelaismuseon kokoelmien keskeisintä verkkokäyttöä on museo-objektien ja niihin liittyvän tiedon liittäminen kokoelmanhallintajärjestelmä WebMuskettiin ja tulevaisuudessa myös kansalliseen kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteiseen Finna-hakupalveluun, jossa kokoelmien metatiedot ja niihin liittyvät kuvat ovat haettavissa.

Kokoelmatietokantojen lisäksi Saamelaismuseon kokoelmia hyödynnetään myös muunlaisessa verkkokäytössä, kuten verkkojulkaisuissa ja -näyttelyissä. Museon ulkopuolisten tahojen suorittamasta Saamelaismuseon kokoelmiin liittyvästä verkkokäytöstä ja sen hinnoista sovitaan tapauskohtaisesti.

6.4. Kokoelmapalvelut

Kokoelmien asiakasliittymät

Saamelaismuseon luetteloidut ja digitoidut kokoelmat ovat haettavissa ja selattavissa WebMusketin kokoelmanhallintajärjestelmässä, jota voi käyttää Saamelaismuseon tiloissa. Asiakas voi sopimuksen mukaan tulla Saamelaismuseon tiloihin tekemään hakuja WebMusketista ohjatusti.

Saamelaismuseon kokoelmia julkaistaan kansallisessa kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisessä Finna-hakupalvelussa. Hakupalvelun kautta Saamelaismuseon kokoelmat ovat selattavissa julkisessa tietokannassa, mikä edistää kokoelmin saavutettavuutta.

Saamelaismuseon tiloissa voi ohjatusti käyttää Recalling Ancestral Voices – Repatriation of the Sámi Cultural Heritage -hankkeessa tuotettua saamelaiskokoelmien hakutietokantaa. Tietokantaan on kerätty Pohjoismaissa sijaitsevien museoiden saamelaisaineistot tietoineen ja kuvineen.

Kuvapalvelu

Saamelaismuseon valokuvakokoelmasta voi tilata kuvia kertakäyttöoikeudella ja -korvauksella näyttelyihin sekä muihin yleishyödyllisiin (mm. tutkimus ja opetus) tarkoituksiin. Kuvia luovutetaan ja myydään hankkeisiin, joissa valokuvan aiheen arvo ymmärretään ja se esitetään kulttuurilla kunnioittavalla tavalla. Kuvan oikeutta ei saa myydä eikä siirtää edelleen. Saamelaismuseo Siida ja kokoelman nimi on mainittava kuvan yhteydessä. Valokuvien käytöstä, mahdollisesta muokkaamisesta ja korvauksista sovitaan tapauskohtaisesti asiakkaan kanssa. Kuvatilauksesta täytetään aina kuvatilauslomake (liite 6).

Tietopalvelu

Saamelaismuseo vastaa kokoelmiinsa ja saamelaisiin liittyviin tietopalvelukysymyksiin suoraan ja osana verkossa toimivaa Lapponica-tietopalveluverkostoa (www.lapponica.net). Kysymykset, joihin vastaus löytyy nopeasti (alle 4 tuntia) ilman laajoja kirjallisuus- tai esinehakuja, hoidetaan ilman kustannuksia. Mikäli tehtävä vaatii laajempaa hakuja tai se on osa kaupallista hanketta, laskutetaan siitä tehtävän laajuuden mukaisesti. Kustannuksista sovitaan asiakkaan kanssa etukäteen.

Tutkimusaineistopalvelu

Saamelaismuseon kokoelmat ja arkisto ovat tutkimuksen käytettävissä. Kokoelmiin ja arkistoon voi tutustua sopimuksen mukaan paikan päällä. Osa Saamelaismuseon kokoelmista on esillä Finna-hakupalvelussa, jossa niitä voi digitaalisesti tutkia.

6.5. Käyttö- ja tutkimusluvut sekä käyttökorvaukset

Suurin osa Saamelaismuseon kokoelmista on vapaasti tutustuttavissa ja käytettävissä. Joidenkin objektien ja kokoelmien käyttö edellyttää kuitenkin käyttö- ja tutkimuslupaa. Tällaisten aineistojen käytöstä ja tutkimisesta neuvotellaan erikseen museonjohtajan ja kokoelmahenkilökunnan kanssa. Osa kokoelmapalveluista on ilmaista ja osa taas maksullista.

Saamelaismuseon kokoelmatietokantojen (WebMusketti ja Heritage) käyttö tiedonhakuun on vapaata ja ilmaista. WebMusketissa julkaistujen kaikkien metatietojen selailu ja käyttö (tutkijakäyttöoikeudet) edellyttää kirjallista käyttö lupaa. Myös Saamelaismuseon muihin kuin näyttelyissä esillä oleviin kokoelmiin tutustuminen edellyttää sopimista tutkimuskäynnistä. Tutkimus- ja käyttöluvut myöntävät kokoelmista vastaava amanuenssi ja kokoelmamestari.

Saamelaismuseon kokoelmapalveluhinnasto perustuu kokoelmanhallinnan ja -palveluiden aiheuttamiin kustannuksiin.

6.7. Kokoelmien käytön rajoitukset

Saamelaismuseon kokoelmien käyttöä määrittelevät lainsäädäntö, luovutussopimusten ehdot, museo-objektien säilyvyyteen liittyvät rajoitukset ja kokoelmapalveluiden resurssit.

Henkilötieto- ja tekijänoikeuslait

Henkilötietolaki 22.4.1999/523 säätelee niitä edellytyksiä, joilla henkilötietoja voidaan kerätä, tallettaa ja käsitellä tässä tapauksessa museossa; se "toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista." Laki suojaa erityisesti yksityisiin henkilöihin liittyviä arkaluontoisia tietoja. Myös henkilövalokuvat ovat henkilötietolain alaista aineistoa. Valokuva-aineiston käsittely tulee tapahtua Henkilötietolain 5 §:n huolellisuusveloitteen mukaan "Rekisterinpitäjän tulee käsitellä henkilötietoja laillisesti, noudattaa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa, sekä toimia muutoinkin niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojan turvaavia perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä."

Tekijänoikeuslaki asettaa reunaehdot kulttuuriperinnön tallentamiselle museon kokoelmiin sekä sen esittämiselle ja käyttämiselle museossa suojaamalla tekijöiden oikeuksia. Tekijänoikeuslain 22.4.1999/523 mukaan "sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoonpa se kaunokirjallinen tai selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote taikka ilmetköönpä se muulla tavalla." Tekijänoikeus on voimassa 70 vuotta tekijän kuolinvuoden päättymisestä.

Luovutussopimusten ehdot

Luovutussopimuksen ehdoilla pyritään siihen, että museo saa mahdollisimman laajat oikeudet luovutuksena tulevaan aineistoon. Tällä varmistetaan se, että museo voi hyödyntää ja käyttää aineistoon liittyvää tietoa mahdollisimman vapaasti. Luovutussopimukseen voidaan tarvittaessa kirjata määräaikaista rajoituksia.

Muut rajoitukset

Kokoelmien käyttöä rajoittavat museon resurssit. Saamelaismuseossa rajoitukset liittyvät museon työ- ja aukioloaikoihin sekä henkilö- ja tilaresursseihin. Kokoelmien käyttöä rajoittaa myös se, että kokoelmien tulee säilyä myös tuleville sukupolville.

6.8. Lainat, talletukset ja sijoittaminen

Lainaus-, tallettamis- ja sijoittamisperiaatteet

Saamelaismuseo harjoittaa näyttelytoimintaa omassa museossaan ja aluetoimipisteissään ja lainaa aineistojaan muille. Saamelaismuseon kokoelma-aineistosta myönnetään lainoja ammatillisesti hoidetuille museoille ja perustelluista syistä muille muistiorganisaatioille.

Lainapyyntö on tehtävä kirjallisesti mielellään noin 6 kk ennen laina-ajan alkamista. Lainapyynnöt käsitellään saapumisjärjestyksessä. Lainapyyntöä koskevan aineiston kunto tarkastetaan ja lainapyyntö voidaan evätä, jos aineistoa tarvitaan omassa toiminnassa, jos esine on huonokuntoinen tai esillepano-olosuhteet eivät täytä museoammatillisia vaatimuksia.

Museonjohtaja hyväksyy lainapyynnön, ja lainasta laaditaan aina kirjallinen sopimus. Lainaaja sitoutuu huolehtimaan lainasta aiheutuvista kuluista (huolto-toimenpiteet, pakkaus, vakuutus, kuljetus). Saamelaismuseumo perii lisäksi esine-/valokuva-/taideteoskohtaisen käsittelymaksun. Kokoelmahenkilökunta huolehtii lainattavan materiaalin pakkaamisesta tai pakkaamisen valvomisesta sekä esineen palauttamisesta kokoelmatiloihin.

Lainattavien esineiden kuvaamisesta ja kuvien käyttöoikeuksista tehdään kirjallinen sopimus. Saamelaismuseumo Siida on aina mainittava kuvan yhteydessä, ellei toisin sovita. Lainaaja saa julkaista maksutta kuvan/kuvia lainattavasta materiaalista näyttelyyn liittyvän tiedotuksen yhteydessä ja sitä koskevassa julkaisussa.

Saamelaismuseumo edellyttää tuottamansa kokoelmanäyttelyn lainaajalta vastuunottoa näyttelyyn siirtokuljetuksista ja vakuuttamisesta lainanantajan hyväksymällä tavalla. Näyttelylainatapauksessa näyttelystä vastuullinen henkilö vastaa myös Saamelaismuseumon kokoelmaesineistä.

Näyttelylainan vastaanotto.

Näyttelyesineet lähdössä.

Vastaanotettavat näyttelylainat

Saamelaismuseumo voi lainata aineistoa muilta museoilta ja yksityishenkilöiltä perusnäyttelyihin ja vaihtuviin näyttelyihin. Kaikki aineistolainat neuvotellaan tapauskohtaisesti ja niistä tehdään kirjalliset sopimukset. Saamelaismuseumo vakuuttaa lainassa olevan aineiston. Perusnäyttelyssä olevista lainaesineistä pidetään erillistä luetteloa esinenumeroineen ja omistaja-/lainaaja-tietoineen.

Deponoinnit ja deponaatiot

Deponoinnissa museo ottaa hallintaansa esineitä, joiden omistusoikeus jää tallettajalle. Talletukseen sisältyy yleensä käyttöoikeuden ja yleisen määräysvallan siirtyminen esineisiin, mm. oikeus pitää esineitä näytteillä, lainata niitä ja käyttää niitä tutkimustoiminnassa museon toimintalinjojen mukaisesti. Deponaation vastaanottaminen voi olla perusteltua silloin, kun aineistolla on erityistä käyttö- ja hyötyarvoa museolle ja sen yleisöille, tai jos deponaatio on ainut mahdollisuus aineiston säilyminen turvaamiseksi. Talletuksista tehdään aina erillinen sopimus, jonka ehtojen on oltava museolle kohtuulliset.

7. LOPUKSI

Perustamisestaan lähtien Saamelaimuseo on palvellut saamelaisyhteisöä ja tehnyt saamelaiskulttuuria tunnetuksi laajasti. Toiminnassaan Saamelaimuseo hyödyntää omia kokoelmiaan sekä tekee yhteistyötä suomalaisten ja pohjoismaisten museoiden kanssa kartunnassa ja kokoelmaesineiden näyttelytoiminnassa. Saamelaimuseon kokoelmatyötä tehdään ja kehitetään innovatiivisesti ja yhteisöllisesti. Kokoelmia esitellään yleisölle monimuotoisesti, teknologiaa ja eri kanavia hyödyntäen.

Siidan laajennus on tärkeää saamelaisen kulttuuriperinnön turvaamiseksi. Merkittävässä roolissa laajennushankkeessa on kokoelmatilat, jotka mahdollistavat kokoelmien säilymisen ja kartunnan sekä turvallisen työskentelyn niiden parissa. Kokoelmatilojen laajennukseen sisältyvä monitoimitila antaa toimivat tilat yhteisölliselle kokoelmatoiminnalle.

8. KOKOELMAPOLITIIKAN LIITTEET

Liite 1 Sámi Museum – Saamelaimuseosäätiön säännöt

Liite 2 Sámi Museum – Saamelaimuseosäätiön toimintaohjelma

Liite 3 Vastaanottoasiakirja

Liite 4 Vastaanottokuitauslomake

Liite 5 Saamelaimuseon pelastussuunnitelma

Liite 6 Kuvatilauslomake

SIIDA